

Partimotion

Motion till riksdagen: 2014/15:3087

av Jan Björklund m.fl. (FP)

med anledning av prop. 2014/15:100 2015 års ekonomiska
vårproposition

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i avsnitt 4–14 i motionen.

1. Ett bra Sverige som kan bli ännu bättre

Efter åtta år av aktiv reformpolitik lämnar Alliansen över ett Sverige som är på rätt väg. Vår ekonomi är bland de starkaste i Europa. Sverige har haft högst tillväxt bland jämförbara EU-länder sedan 2006 samtidigt som de disponibla inkomsterna har ökat och den offentliga skulden minskat. Det lönar sig bättre att arbeta, och jobben har blivit fler. Idag har Sverige högre arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad än nästan något annat land i EU.

Sverige präglas av en tätare sammanhållning och större jämställdhet än nästan alla andra europeiska länder. Långtidsarbetslösheten är bland de lägsta i EU. Fattigdomen har minskat och andelen barn som lever med låg materiell standard har halverats sedan 2006. Lönegapet, även det oförklarade, mellan män och kvinnor har minskat sedan 2006. Sverige har aldrig förr investerat så mycket i välfärdstjänster som skola, sjukvård och äldreomsorg. Resurserna till skola, sjukvård och omsorg har ökat per invånare och i fasta priser sedan 2006 och resurserna per elev har ökat från 2006 till 2012, i alla skolformer och i fasta priser.

Men stora utmaningar ligger fortsatt framför oss. Vår konkurrenskraft utmanas när andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. Trösklarna till arbetsmarknaden är för höga och stänger ute många grupper, däribland ungdomar och nyanlända. Välfärden måste hantera en åldrande befolkning, ojämlik vård och förbättra

resultaten i skolan. Och klimatutmaningen kräver att vi lyckas förena en ökad tillväxt med minskade utsläpp.

Alliansen har en väg framåt för Sverige. Vi vill fortsätta att ta ansvar för den ekonomiska politiken och lägga förslag för att nå Alliansens jobbmål om att över fem miljoner ska ha ett jobb att gå till 2020. Fler jobb är grunden för att vår ekonomi ska fortsätta växa och för att vi fortsatt ska ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att fortsätta att knyta ihop hela vårt land. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på tillgänglighet och kvalitet som alla svenskar kan förvänta sig av vår gemensamma välfärd. Då krävs en ansvarsfull politik.

Utifrån alliansgemensamma riktlinjer för den ekonomiska politiken aviserar Folkpartiet i denna motion vissa prioriteringar inför budgetåret 2016. Detta görs särskilt i avsnitt 6–14. I avsnitt 5 tydliggörs Folkpartiets syn på målet för det finansiella sparandet och i avsnitt 15 presenteras politiska riktlinjer per utgiftsområde. Utifrån liberala idéer visar vi där hur vi ämnar fortsätta föra en politik där varje människas frihet att forma sitt eget liv står i centrum.

Vi i Folkpartiet är övertygade om att fortsatt höga ambitioner för välfärden i Sverige kräver socialliberala reformer för en mer dynamisk ekonomi, en mer dynamisk arbetsmarknad och ett mer gynnsamt klimat för entreprenörer och företagare. Detta är en långsiktig utgångspunkt för vår ekonomiska politik. Vidare innebär det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närhet att det nu brådskar att förstärka Sveriges försvarsförmåga.

I denna motion konkretiseras detta genom tydliga reformer för fler jobb, för en bättre fungerande integration, för mer kunskap i skolan, för mer av jämställdhet mellan kvinnor och män, för bättre villkor för våra äldre och för ett försvar som kan försvara Sverige.

2. Utsikter för svensk ekonomi

Med allt bättre utsikter för världsekonomin och en fortsatt stark inhemsk konsumtion tar tillväxten fart i svensk ekonomi. Dagens goda förutsättningar är ett resultat av åtta års ansvarsfull ekonomisk politik under Alliansen. Stora omläggningar av sysselsättnings-, socialförsäkrings- och utbildningspolitiken har byggt vidare på de för Sverige viktiga strukturreformer som gjordes under 1990-talet.

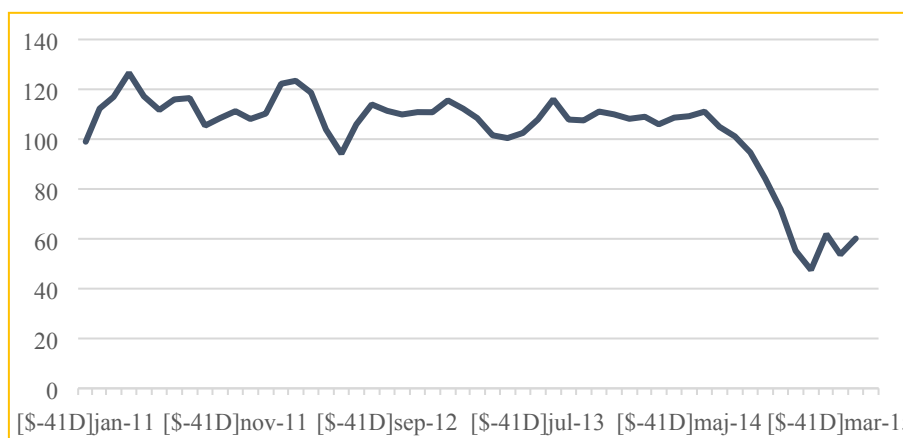
De prognoser som presenteras i regeringens vårproposition visar på en positiv utveckling av svensk ekonomi. Vi konstaterar samtidigt att tillväxten på sikt kommer att

dämpas av den inriktning regeringen har valt för sin ekonomiska politik i sin vårproposition och de förslag som läggs i vårändringsbudgeten.

2.1. Global återhämtning i sikte

Efter en lång och djup internationell lågkonjunktur ser vi nu en allt tydligare global konjunkturåterhämtning. Det låga oljepriset kombinerat med en ökad efterfrågan från USA och expansiv penningpolitik i Europa skapar förutsättningar för förbättrade utsikter för världsekonomin. USA agerar draglok i återhämtningen där utvecklingen på arbetsmarknaden är fortsatt stark och investeringarna ökar. Euroområdet expansiva penningpolitik leder till en svagare växelkurs för euron och en uppgång i hushållens och industrins förtroende för den ekonomiska utvecklingen i Europa. Efter en period där svensk BNP-tillväxt främst drivits av inhemsk konsumtion är det centralt att Sverige nu förmår kapitalisera på återhämtningen som sker i vår omvärld, och att vi värnar konkurrenskraften i vår exportindustri.

Figur 1: Fallande oljepriser. Brent råolja pris januari 2011–mars 2015, dollar per fat

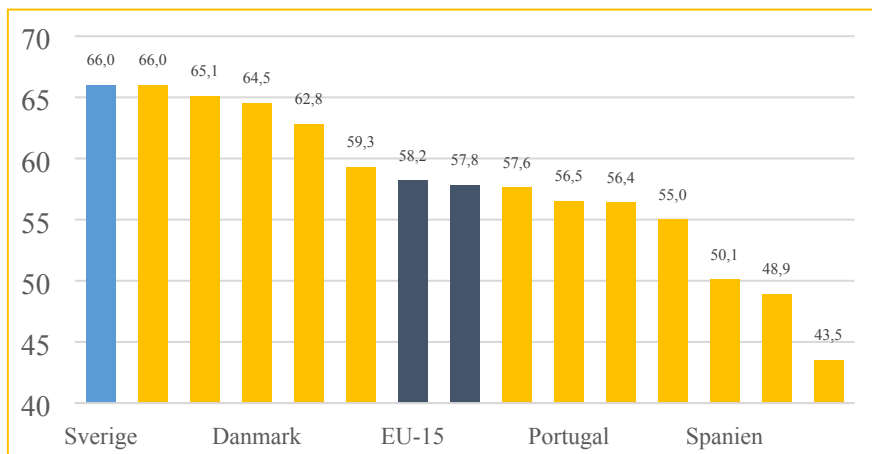

Källa: US Department of Energy.

2.2. Goda utsikter för Sverige, om än dämpade av regeringens ekonomiska politik

Svensk ekonomi har sedan finanskrisen inleddes 2008 befunnit sig i en utdragen lågkonjunktur. Trots detta har Sverige utvecklats förhållandevis starkt jämfört med vår omvärld. Tillväxten i BNP och sysselsättning har varit positiv och utvecklats bättre än i många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits under lågkonjunkturen och är nu högre än under högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd.

Figur 2: Sverige i topp. Sysselsättningsgrad 15–74 år för Sverige och jämförbara EU-länder fjärde kvartalet 2014. Alla siffror i procent.

Källa: Eurostat.

Dagens goda förutsättningar är ett resultat av den ansvarsfulla finanspolitik som förts av Alliansen under de senaste två mandatperioderna. Långsiktiga reformer för jobb, företagande, tillväxt, välfärd och sammanhållning har gett stöd åt tillväxt och sysselsättning under åtta år, samtidigt som hållbara offentliga finanser har värnats.

Figur 3: Effekter av Alliansregeringens reformer på lång sikt

Reformer	Årsarbetskraft	Sysselsatta	BNP
Utbudsreformer			
Jobbskatteavdrag	137 000	120 000	2,5
Förhöjt jobbskatteavdrag äldre	6 000	10 000	0,1
Skiktgräns	6 000	0	0,1
Arbetslöshetsförsäkring	40 000	45 000	0,7
Sjukförsäkring	20 000	17 000	0,4
Efterfrågereformer			
Arbetsmarknadspolitik	11 000	14 000	0,2
Husavdraget	27 000	25 000	0,4
Sänkta socialavgifter	18 000	21 000	0,3
Sänkt tjänstemoms	6 000	4 000	0,1
Övrigt			
Höjt bostadsbidrag	- 2 000	- 2 000	0,0
Summa strukturreformer	267 000	254 000	4,8

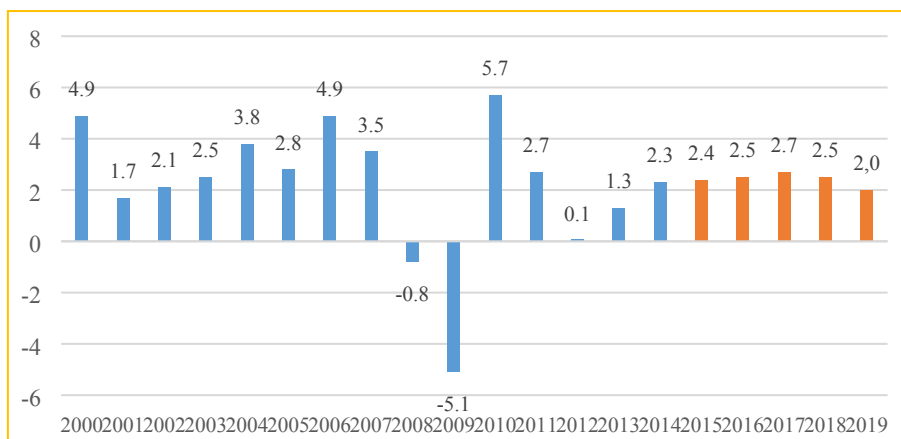
Not: Årsarbetskraft: antal arbetade timmar omräknat till årsarbetskrafter. En årsarbetskraft motsvarar 1 800 timmar. Sysselsatta: antal personer i åldersgruppen 15–74 år. BNP: förändring i procentenheter. Källa: Bilaga 4, 2014 års ekonomiska vårproposition.

Som ett svar på en fortsatt låg inflation och låga inflationsförväntningar har svensk penningpolitik varit kraftigt expansiv under det senaste året. En expansiv penningpolitik

med låga eller negativa räntenivåer förväntas nu ligga fast under de kommande åren, vilket bland annat gör att kronan förblir relativt svag och att efterfrågan stärks.

En under många år väl avvägd finanspolitik och en penningpolitik som nu är påtagligt expansiv, kombinerat med tecken på global återhämtning och en relativt svag kronkurs, stärker utsikterna för svensk ekonomi och sysselsättning. Mot slutet av 2014 steg aktiviteten i svensk ekonomi, och BNP-tillväxten på helårsbasis nådde 2,3 procent. Konjunkturindikatorerna visar på en positiv syn på svensk ekonomi inom både byggindustrin, tillverkningsindustrin, de privata tjänstenäringarna och detaljhandeln. BNP väntas nu öka snabbare efter flera år av låg tillväxt, och resursutnyttjandet stiger. Utvecklingen drivs av ökad export som stimuleras av den försvagade kronan. Samtidigt driver hushållens efterfrågan fortsatt på återhämtningen. Hushållens ökade disponibla inkomst, låga räntor och en relativt hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. Indikatorer och utfall för arbetsmarknaden pekar också på att sysselsättningen fortsätter att öka. Anställningsplanerna och antalet nyanmällda lediga platser är på en hög nivå.

Figur 4: Historisk procentuell BNP-tillväxt och prognos från Finansdepartementet

Källa: Regeringens vårproposition 2015 och Konjunkturinstitutet.

Samtidigt förväntas regeringens åtgärder verka i motsatt riktning: Kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet bedömer att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och höjer jämviktsarbetslösheten. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är oroväckande.

2.3. Osäkerheter i regeringens prognos

Regeringens prognos för svensk ekonomi är försiktig jämfört med andra prognosmakare. Resursutnyttjandet i ekonomin bedöms öka långsamt, och vara i balans

först 2019. Statliga Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket räknar med en påtagligt snabbare tillväxt i efterfrågan. Därför finns i regeringens prognos både betydande möjligheter till en starkare utveckling av ekonomin, med en snabbare ökning av resursutnyttjandet som följd, och fortsatta nedåtrisker om vi ser en svagare omvärldsutveckling. Det är därför viktigt att politiken både värnar den efterfrågeuppgång vi nu ser och säkerställer att de tillgängliga resurserna i ekonomin inte begränsas i det fall resursutnyttjandet ökar snabbare än förväntat.

Regeringen gör en mer pessimistisk bedömning av den ekonomiska utvecklingen 2015 och 2016 än till exempel Konjunkturinstitutet. Både investeringar och export kommer enligt Konjunkturinstitutets bedömning att växa avsevärt snabbare i år än vad de gör i regeringens prognos. I det fall vi ser en snabbare uppgång i ekonomin än regeringen väntar sig är det viktigt att den ekonomiska politiken stöttar arbetsutbudet och de tillgängliga resurserna i ekonomin. Under Alliansens två mandatperioder genomfördes reformer som ökade arbetskraftsutbudet och minskade jämviktsarbetslösheten, med stigande tillgängliga resurser i ekonomin som följd. Med nuvarande politik finns risk för att utvecklingen går i motsatt riktning. Konjunkturinstitutet bedömer till exempel att de relativt stora förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen kommer öka jämviktsarbetslösheten. Med mindre tillgängliga resurser i ekonomin räknar både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket med att resursutnyttjandet är i balans redan 2016. En upprevidering av arbetslösheten kan därför vara påkallad mot bakgrund av regeringens skattehöjningar och reformer av arbetslöshets- och sjukförsäkringarna.

Samtidigt föreligger fortsatt nedåtrisker i ekonomin. Ett antal risker är förknippade med utvecklingen av inhemska svenska förhållanden. Hushållens konsumtion bedöms stå för en större del av BNP-tillväxten, jämfört med i tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattehöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring en rad viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Det kan leda till lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar. Vi ser redan spår av en sådan utveckling i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den egna ekonomin, och för den svenska ekonomin som helhet, är betydligt mer pessimistiska sedan den nya regeringen tillträdde, trots att hushållen har en relativt positiv bild på sin nuvarande situation.

Även företagens investeringsvilja kan dämpas av ökad osäkerhet som regeringen skapar kring vissa politiska beslut, exempelvis skattenivåer, energiförsörjning och infrastruktur. Att det blir dyrare att anställa unga och äldre slår mot sysselsättningen för dessa grupper och försämrar förutsättningarna för företagen. Färre jobb riskerar också att leda till minskad konsumtion. Sammantaget riskerar dessa faktorer att påverka

tillväxt, sysselsättning och offentliga finanser negativt i större utsträckning än vad regeringen väntar sig.

På längre sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet och är nu på mycket höga nivåer både i ett historiskt och internationellt perspektiv.

Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

Risker finns också vad gäller utvecklingen i omvärlden. Det geopolitiska läget är fortsatt oroligt. Flera väpnade konflikter skapar stort humanitärt lidande och driver människor på flykt. Krisen i Ukraina och de sanktioner som införts av såväl EU som Ryssland kan leda till att framtidstron bland europeiska företag påverkas negativt. Konjunkturåterhämtningen i euroområdet är också fortsatt osäker. Läget har förbättrats men riskerna kvarstår, särskilt om stödet för krispolitiken vacklar kan krishanteringen och reformpolitiken försvåras. Nya risker har uppstått kring Greklands förmåga att sanera sina statsfinanser och stanna i euroområdet. Flera tillväxtmarknader, främst Kina och Brasilien, har sett en snabbt inbromsande tillväxt. En global risk är också att den mycket expansiva penningpolitiken med låga räntenivåer som bedrivs av centralbanker runtom i världen kan leda till en ökad efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar, som i sin tur gör det finansiella systemet känsligt för störningar.

3. Regeringens ekonomiska politik

Regeringens ekonomiska politik har slagit in på en väg som är oroande för Sverige, och som riskerar att bromsa den ekonomiska återhämtning vi nu ser. Förslag som hotar jobbtillväxt och konkurrenskraft, och som påverkar enskilda hushålls ekonomi negativt, är dominerande i regeringens politik.

3.1. Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Då uppbyggda säkerhetsmarginaler saknades tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets

effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Starka statsfinanser, säkrade trygghetssystem och resurser till välfärden bidrog till att investeringsklimatet stärktes och inhemsk konsumtion kunde stöttas under nedgången. Hållbara offentliga finanser är en av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar. Den breda uppslutningen bakom ramverket har varit en styrka för Sverige. Vi ser därför med oro på det ensidiga och förhastade sätt på vilket regeringen försökt överge det nuvarande överskottsmålet för det finansiella sparandet.

Alliansregeringen sökte samförstånd och kunde 2011 tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet enas om tydliga principer för det finanspolitiska ramverket. Enigheten bekräftades 2014 då samma partier enades om att stärka uppföljningen av överskottsmålet. I och med regeringsskiftet, och regeringens agerande vad gäller överskottsmålet, är det dock inte längre säkert att denna princip om samförstånd gäller, vilket är oroande för svensk ekonomi och svenska statsfinanser.

Den välskötta svenska ekonomin och den relativt låga statsskulden, i kombination med den långa tidsperiod som nuvarande ramverk gällt, skapar förutsättningar för att utvärdera nuvarande ramverk inklusive överskottsmålet utifrån gällande förutsättningar. I en sådan analys är dock historiska och framtida risker centrala: Finanskrisen lärde oss att skuldnivåerna kan ändras snabbt om säkerhetsmarginalerna inte är tillräckliga. Under krisären ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. De höga skuldnivåerna medför att dessa länder har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till. I ett sådant scenario är följderna oftast svårast för de mest utsatta, som drabbas mest av budgetnedskärningar i välfärdssystemen. Det ger starkt stöd till idén om att bygga upp motståndskraft i bättre tider för att kunna stå emot ekonomisk oro i sämre tider.

Att överväga att lägga om nuvarande ramverk kräver följaktligen både djup analys och bred enighet. Riksdagen har därför fattat beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning ska föregå eventuella framtida beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket. En sådan utredning bör få uppdraget att genomföra en noggrann genomlysning av vilka effekter ramverket och själva överskottsmålet har haft på den svenska ekonomins utveckling och Sveriges förmåga att nå EU:s gemensamma mål. Särskild tonvikt ska läggas vid möjligheterna att säkerställa finanspolitisk stabilitet och klara av kommande kriser.

Samtidigt som regeringens hantering av överskottsmålet hotar trovärdigheten i den ekonomiska politiken vill regeringen också nedmontera de centrala strukturreformer som genomfördes inom sjukförsäkringen under 2006 och 2007. Sedan 2006 har utanförskapet minskat med närmare 200 000 personer. På senare år har vi dock sett en oroande ökning av ohälsotalen, med kraftigt stigande kostnader för

sjukförsäkringssystemet som följd. Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att komma till rätta med det underliggande samhällsproblemet med stigande ohälsa riskerar att pressa in människor i utanförskap. Samtidigt kommer det betydande kostnadstryck som vi redan ser inom systemet förstärkas ytterligare. Då regeringens åtgärder inte hanterar grundorsakerna till ohälsan riskerar den positiva utveckling som vi sett vad gäller minskat utanförskap att brytas. Om detta sker ser vi hur de ökade kostnaderna som följer i utanförskapets spår riskerar att tränga undan resurser som hade behövts för att stärka välfärden eller bygga upp motståndskraft inför nästa kris.

De skatteförslag som regeringen gått fram med i budgetpropositionen för 2015, och som i vårpropositionen fortsatt beskrivs som prioriteringar framåt¹, riskerar dessutom att leda till lägre inkomstförstärkningar än vad som förväntas. Konjunkturinstitutet skriver bland annat att ”promemorian överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler.” Sammantaget är risken överhängande att de skattehöjningar regeringen avser genomföra kommer leda till att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som avses finansieras via skatteförslagen underfinansieras över tid. Detta riskerar att ytterligare försvaga statens finanser.

3.2. Politik som riskerar att slå mot jobbtillväxten och efterfrågan i svensk ekonomi

Försiktigt positiva signaler i den globala konjunkturen, samt en fortsatt inhemsk efterfrågan, leder till en fortsatt relativt god ökning av sysselsättningen.

Sysselsättningsgraden är högst i EU, och bedömaren som Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen förväntar sig en fortsatt sysselsättningsökning framöver.

Denna utveckling, och den försiktiga konjunkturåterhämtning vi ser, riskerar dock att bromsas av regeringens politik. Regeringens förslag i vårpropositionen, i kombination med de skattepolitiska prioriteringarna från budgetpropositionen 2015, innebär höjda skatter på totalt 34 miljarder kronor 2016. Cirka 80 procent av dessa slår direkt mot jobb och företagande. De satsningar regeringen gör på näringspolitik uppgår endast till två procent av de skattehöjningar som drabbar jobb och företagande.

Regeringen vill göra det dyrare att anställa både yngre och äldre samtidigt som de inkomstskattehöjningar som aviserades i budgetpropositionen för 2015 riskerar att drabba över en miljon löntagare. Sverige har, trots de skattereformer som Alliansen

---

¹ Vårpropositionen, sidan 40: ”Regeringens skattepolitiska prioriteringar från budgetpropositionen för 2015 kvarstår.”

gjort, fortfarande bland västvärldens högsta marginalskatter. Trots det föreslog regeringen i höstens budgetproposition att marginalskatterna ska höjas ytterligare, genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Också en löneskatt för dem över 65 som jobbar föreslogs, trots det stora samhällsekonomiska behov som finns för att förlänga yrkeslivet. I vårändringsbudgeten lämnas förslag om att fördubbla arbetsgivaravgiften för unga. Övriga skattehöjningar riskerar att återkomma i 2016 års budgetproposition. Förslagen på höjda kostnader på arbete riskerar sammantaget att ha betydande negativa effekter på sysselsättningen. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med kraftigt utbyggda bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Vi ser i regeringens prognoser hur arbetskraftsdeltagandet de kommande åren har en negativ trend.

Höjda arbetsgivaravgifter för unga minskar företagares vilja att anställa de med mindre erfarenhet, och slår framför allt mot ingångsjobb för ungdomar i tjänstesektorn. Regeringen föreslår också att skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster begränsas, sektorer som är särskilt viktiga för grupper som annars befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Dessa åtgärder stramar åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa. Det hotar att bromsa jobbtillväxten från två håll. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande.

Flertalet remissinstanser gör bedömningen att regeringens reformer riskerar att minska sysselsättningen på sikt. Ekonomistyrningsverket skriver exempelvis i sitt remissvar att ”förslaget om att återinföra den särskilda löneskatten för personer över 65 år minskar efterfrågan på äldre arbetskraft”. Arbetsförmedlingen skriver bland annat i sitt remissvar: ”En konsekvens av avtrappningen av jobbskatteavdraget [...] och att minska uppräkningsgränsen för statlig inkomstskatt [...] för månadsinkomster runt 35 000 kronor är att marginalskatten kommer att öka i olika grad i inkomstlägen över denna månadsinkomst vilket riskerar att minska arbetsutbudet och därmed arbetskraftsdeltagandet.” Konjunkturinstitutet skriver också: ”Lägre arbetskraftskostnader för unga kan väntas öka arbetsgivarnas drivkrafter att anställa ungdomar med svag förankring på arbetsmarknaden. Resonemanget ovan talar för att behålla nedsättningen av de sociala avgifterna för unga åtminstone i någon mån.” Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben.

De jobb som slås ut kommer sannolikt istället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattehöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Aviserade inkomstskattehöjningar från höstens budgetproposition slår mot över en miljon löntagare. För dem som är beroende av att ta bilen leder höjd bensinskatt till dyrare resor. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med nya regler får ökade kostnader på i genomsnitt 6 000 kronor, enligt riksdagens utredningstjänst.

3.3. Reformen för ökad konkurrenskraft fortsatt frånvarande i regeringens politik

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock stadigt, i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver vår infrastruktur moderniseras, bostadsbyggandet behöver öka och effektiviseras och industrins energibehov behöver säkras.

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. I vårpropositionen är skattehöjningarna på jobb och företagande 40 gånger högre än satsningarna på näringspolitik.

Regeringen har samtidigt försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och citynära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige, samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att under den nuvarande försiktiga konjunkturåterhämtningen skjuta upp centrala infrastruktursatsningar och skapa osäkerhet kring de projekt och enheter som redan finns riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt.

Regeringens otydlighet kring energipolitiken har under hösten skapat osäkerhet kring den svenska exportindustrins energiförsörjning. Denna osäkerhet dämpas inte av de

skattehöjningar på både energiproduktion och drivmedelsanvändning som regeringen nu aviserar. De ändrade förutsättningarna för svensk energiproduktion rubbar också förutsättningarna för, och förtroendet för regeringen som en part i, den energikommission som aviserats.

Med Sveriges nuvarande befolkningsökning finns ett stort behov av nya bostäder. Alliansen har under sin regeringstid genomfört flera förändringar för att underlätta planering och byggande, och vi ser redan nu hur byggtakten ökar kraftigt. Ytterligare åtgärder krävs dock för att förenkla byggandet och effektivisera bostadsmarknaden, som fortsatt karakteriseras av regelbörda och begränsad konkurrens inom byggindustrin. Regeringen lägger i vårändringsbudgeten om den framgångsrika bostadspolitik som förts och som behöver fullföljas, till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik inom bostadsområdet. Samtidigt sänker man målet om byggandet fram till 2020 från 300 000 nya bostäder till minst 250 000 nya bostäder. Bostadssubventioner är ett ineffektivt och kostsamt verktyg för att öka byggandet, som riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn.

4. Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Ordning och reda i ekonomin och en politik för fler i arbete är det som bygger Sverige starkt. Det är kärnan i Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken. Sverige har klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder, och vi ser nu en allt bredare återhämtning av den svenska ekonomin. För att värna den återhämtning vi nu ser behövs dock ett fortsatt fokus på ansvarsfull ekonomisk politik och strukturellt riktiga reformer för högre varaktig sysselsättning och tillväxt.

4.1. Fortsatt ansvar för svensk ekonomi

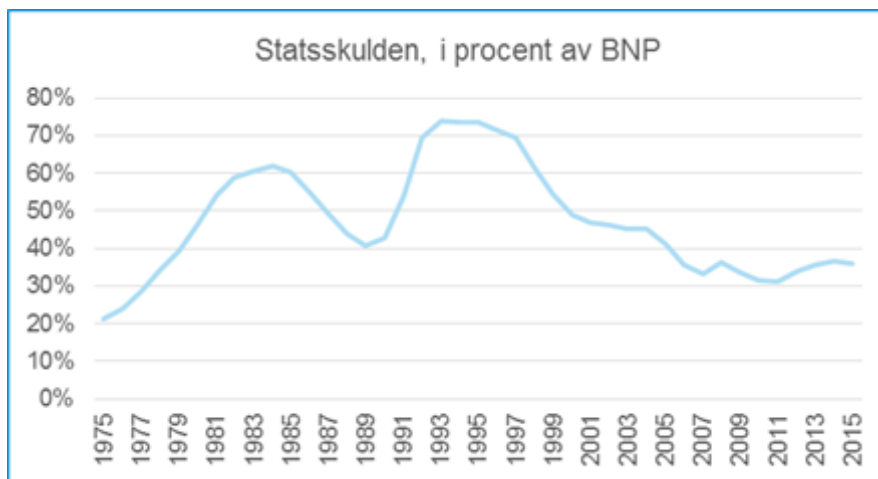
Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder och står väl rustat inför framtiden. Sverige har haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Den positiva utvecklingen är ett resultat av alliansregeringens politik som konsekvent varit inriktad på att skapa jobb och på att ta långsiktigt ansvar för statens finanser.

Alliansen kommer fortsatt värna en stabil och varaktig återhämtning av svensk ekonomi. För att säkra den ekonomiska utvecklingen i ett land som Sverige är det centralt att ha utrymme för att klara av stora svängningar i de offentliga finanserna. Sverige är en liten och öppen ekonomi och är därmed känsligt för svängningar i omvärldens efterfrågan. Vi har därtill en relativt stor offentlig sektor, som medför att en konjunkturedgång får en relativt stor inverkan på de offentliga finanserna. Sverige har

dessutom en stor banksektor, vilket innebär att riskerna för de offentliga finanserna är betydande vid förnyad turbulens på de finansiella marknaderna.

Överskottsmålet är en viktig del av det finanspolitiska ramverket och bör inte ändras ensidigt av regeringen. Eventuella förändringar av överskottsmålet eller andra delar av det finanspolitiska ramverket måste övervägas noga och föregås av en parlamentarisk utredning. Det finanspolitiska ramverket och överskottsmålet har tjänat Sverige väl och varit en viktig orsak till att Sverige kunnat sänka statsskulden från 75 procent till drygt 40 procent. Överskottsmålet har dessutom tvingat politiker av olika färg att stå emot politiska krav på utgifter som skulle leda till långvariga underskott. Sveriges statsskuld är numera låg, men finanskrisen lärde oss att det kan ändras snabbt om säkerhetsmarginalerna inte är tillräckliga. Före finanskrisen hade Sverige och Storbritannien liknande skuldnivåer. Medan Sveriges skulder ligger kvar på en låg nivå har Storbritanniens skenat och motsvarar nu 90 procent av BNP. I ett sådant scenario riskerar statsskulsräntor att tränga ut investeringar, samtidigt som den ekonomiska nedgången för med sig nedskärningar och åtstramningar i välfärden. Ramverkets styrka, och i förlängningen förtroendet för de svenska statsfinanserna, grundar sig i att regelverket åtnjuter ett brett parlamentariskt stöd. Eventuella förändringar av ramverket bör därför utredas grundligt och beslutas i brett samförstånd.

Figur 5: Statens okonsoliderade statsskuld 1975–2015, i procent av BNP

Källa: Riksgäldskontoret.

Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna över en konjunkturykel ska uppnå en procents överskott. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. Penningpolitiken är nu kraftigt expansiv för att nå inflationsmålet. Riksbanken bedömer att reporäntan bör ligga kvar på minus 0,25 procent tills KPIF-inflationen är nära 2 procent och att det är lämpligt att höja räntan först under andra halvåret 2016. I en sådan situation har finanspolitiken ett betydande

genomslag på resursutnyttjandet i ekonomin, eftersom den normala motvikten från penningpolitiken saknas. En åtstramning av finanspolitiken 2016–2017 skulle riskera att kraftigt fördröja återhämtningen. När de offentliga finanserna nu ska föras tillbaka mot balans och överskott bör det därför ske på ett sätt som värnar en stabil och varaktig återhämtning.

En rimlig avvägning är därför att reformer 2015–2017 bör vara fullt finansierade. Från 2018 och framåt, när ekonomin bedöms vara mer robust och penningpolitiken börjat normaliseras, bör diskretionära budgetförstärkningar på ungefär 25 miljarder kronor genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att en procents överskott kan nås 2020, förutsatt att ekonomin är i balans.

Figur 6: Offentligt finansiellt sparande. Utfall för 2014, prognos 2015–2019. Procent av BNP om inte annat anges.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Finansiellt sparande utan						
budgetförstärkningar	-1,9	-1,4	-0,7	-0,4	0	0,4
Strukturellt sparande						
utan						
budgetförstärkningar	-0,9	-0,5	-0,4	-0,3	-0,1	0,4
Budgetförstärkningar						
under prognosperioden						
(miljarder kr)					5	10
Finansiellt sparande						
inklusive						
budgetförstärkningar	-1,9	-1,4	-0,7	-0,4	0,1	0,6

Källa: Regeringens vårproposition 2015 och egna beräkningar.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna

förskjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan bör en rad åtgärder vidtas. Skatteuttaget från den finansiella sektorn bör öka. Idag är den finansiella sektorn undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Det är viktigt att upprätthålla skattesystemets legitimitet. Idag beskattas den kommersiella fastighetssektorn mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas genom en höjning av beskattningen för personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Ytterligare miljöskatter, såsom en kemikalieskatt och skatt på fluorerande växthusgaser, bör införas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt. Alliansen föreslår även höjningar av skatterna på alkohol och tobak ytterligare i syfte att stärka folkhälsan.

Det är viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna längre fram och minska de åtgärder som är minst effektiva. Vi ser samtidigt en fortsatt ökning av ohälsotalen, med kraftigt stigande kostnader för sjukförsäkringssystemet. Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att först hantera de stigande ohälsotalen riskerar att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare. Det bör istället vidtas åtgärder som löser det underliggande samhällsproblemet, att långsiktigt minska ohälsa och sjukfrånvaro. Det kan till exempel handla om åtgärder för att motverka kvinnors ohälsa och stärka stödet i arbetet mot psykisk ohälsa.

Också kostnaderna för migration och integration ökar, till följd av att fler söker sig till vårt land för att få skydd mot krig och förtryck. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningsystemet.

Det är också centralt att i allmänhet upprätthålla god kostnadskontroll i olika ersättningssystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande. Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare.

Dessa budgetförstärkningar på utgifts- och inkomstsidan kan, med nuvarande prognoser, förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att sparatet ska uppgå till 1 procent av BNP 2020. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

4.2. Utgiftstakets nivåer 2015–2019

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens höjning av utgiftstaken då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande, och därmed försämma Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgerat under utgiftstaket för nästkommande budgetår. I dagsläget är säkerhetsmarginalerna mycket ansträngda, bland annat på grund av ökade kostnader i transfereringssystemen för socialförsäkringar och migration. Det understryker behovet av god kostnadskontroll och nödvändigheten att göra omprioriteringar inom och mellan olika utgiftsområden. Hur stort budgetutrymme för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bl.a. på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av öknings av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen.

Figur 7: Alliansens förslag till utgiftstak

Miljarder kronor	2015	2016	2017	2018	2019
Takbegränsade utgifter	1 111	1 146	1 191	1 226	1 256
Utgiftstak för staten	1 125	1 163	1 210	1 250	1 300
Budgeringsmarginal	14	17	19	24	44
Procent av takbegränsade utgifter	1,2	1,5	1,6	2,0	3,5
	%	%	%	%	%

Källa: Regeringens vårproposition 2015 och egna beräkningar.

4.3. Fortsatt hög reformtakt för att värna Sveriges ekonomi

När vi blickar ut i världen ser vi ett Sverige som står sig väl. Vår ekonomi är en av Europas starkaste och vi kommer högt upp i flera rankingar över innovationskraftiga länder. Vi är ett av de länder i världen som satsar mest på forskning och utveckling och ett av de länder som bäst använder ny teknik. Vår konkurrenskraft börjar med en stark ekonomi. Motståndskraft mot framtida kriser säkrar förtroendet för både investeringar och hushåll. Men vi är också eniga inom Alliansen om att mycket måste bli bättre.

Vi är ett av de länder i världen som satsar mest resurser på skolan, ändå har våra kunskapsnivåer sjunkit i 20 års tid. Vi har skickliga byggbolag, ändå tar det ofta betydligt längre tid än i andra länder att färdigställa ett byggprojekt i Sverige. Trots att vi är ett av de länder i världen som ansöker om flest patent i förhållande till vår ekonomis storlek är vi bland de sämre på att gå från patent till företag. När länder vi exporterar till växer och blir rikare följer vår export inte med lika snabbt i deras resa.

När Sverige behöver fler reformer och ökad initiativkraft och när vi utmanas hårdare från fler länder möts vi av en regering som har lägre reformtempo än någon nytillträdd regering under 1990- och 2000-talen. Och när förslag väl kommer leder de till höjda skatter och anställningskostnader, ökade regleringar och regelkrångel och ineffektiv subventionspolitik. Svikna vallöften leder till att vita branscher riskerar att bli svarta och att allmänhetens förtroende för skattesystemet urholkas. Alliansen har en annan väg framåt för Sverige.

4.4. Förbättra drivkrafter för arbete och motverka utanförskapet för att nå full sysselsättning

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. Målsättningen kan inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. När vi är många som jobbar hjälps vi åt att skapa mer resurser till det som är gemensamt. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som idag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Trots att utanförskapet till stora delar nu har brutits kvarstår mycket att göra. Trots att fler vill arbeta är trösklarna fortfarande höga för dem med låga inkomster. Trots att rekordmånga utrikes födda är i arbete är vi ett av de länder i EU där det tar längst tid för den som inte är född här att komma in i arbete. Trots att vi lever allt längre och mår allt bättre orkar många inte jobba tills dagens pensionsålder, eller ännu senare. Trots att

incitamenten att arbeta stärkts lönar det sig fortfarande mindre att jobba i Sverige än i många andra jämförbara länder.

När alliansregeringen tillträdde var utanförskapet stort. Varje dag förtidspensionerades cirka 140 personer. Det växande utanförskapet bidrog till att inkomstskillnaderna ökade kraftigt fram till 2006. Alliansen återupprättade arbetslinjen. Grundstenarna i Alliansens politik för fler jobb och mot utanförskapet har varit jobbskatteavdraget som gjort det mer lönsamt att arbeta, en tydlig politik för ökat företagande och lägre anställningskostnader, reformerna av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen och en aktiv arbetsmarknadspolitik. Dessutom kunde vi, tack vare våra starka statsfinanser, satsa på bland annat infrastruktur, forskning och utbildning och på att hålla uppe hushållens konsumtion genom lågkonjunkturen. Vi investerade också mer i skolan, sjukvården och omsorgen än någonsin tidigare. Den kommunfinansierade sysselsättningen bedöms ha ökat med drygt 30 000 under Alliansens tid i regeringsställning.

Vår politik har varit framgångsrik. Trots den globala krisen har mer än 300 000 fler personer ett jobb att gå till idag än 2006. Utanförskapet har minskat med närmare 200 000 personer sedan 2006. Andelen ungdomar som varken jobbar eller studerar, liksom antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade har minskat. Sysselsättningen bland utrikes födda och bland kvinnor har ökat. Sverige har idag högst sysselsättningsgrad och högst arbetskraftsdeltagande i EU.

Nu måste arbetet för fler jobb fortsätta. Alliansens mål är att över fem miljoner människor ska ha ett arbete år 2020. För att målet ska nås måste den jobbskapande politik som bedrivits sedan 2006 förvaltas och utvecklas. Alliansen kommer att fortsatt prioritera jobbpolitiken genom att utveckla åtgärder för lägre trösklar, bättre utbildning, en bättre fungerande arbetsmarknad och arbetsförmedling samt enklare omställning.

Alliansen upprepar sitt krav på regeringen att snarast ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att löpande följa upp mål för sysselsättning och arbetslöshet. Detta är nödvändigt för att säkerställa att regeringens arbetslöshetsmål inte nås genom en politik som ökar utanförskapet eller gömmer undan folk i statistiken. Det är viktigt att politiken kan visa på reella resultat där fler jobb skapas samtidigt som utanförskapet minskas. Prioriteringen bör vara skapandet av jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte på mer arbetsmarknadsåtgärder.

4.5. Stärkt konkurrenskraft och hållbara tillväxtförutsättningar

Under de senaste två mandatperioderna har bolagsskatten och socialavgifterna sänkts, och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrats. Regelbördan har minskat med 7 miljarder kronor, bland annat genom avskaffad revisionsplikt och

förenklade redovisningsregler. Det är nu möjligt att driva företag inom fler områden, inte minst inom branscher som domineras av kvinnor. Det finns idag 200 000 fler företag än 2006. Fortsatt arbete och reformer krävs för att ytterligare förbättra de ekonomiska incitamenten för att starta, driva och växa sitt företag.

Alliansregeringen genomförde flera förändringar för att underlätta planering och byggande, och vi ser redan nu hur byggtakten ökar kraftigt. Regeringens mål om 250 000 nya bostäder till 2020 ser ut att nås redan nu med den nuvarande byggtakten. Genom Sverigebygget tog Alliansen också ett samlat grepp kring infrastruktur och bostadsbyggande och knyter ihop vårt land. Sverigebygget förväntades bidra till att det byggs 300 000 nya bostäder fram till och med år 2020. Detta har skett genom att förbättra förutsättningarna för ett ökat byggande utifrån hushållens behov utan snedvridande subventioner. Regeringen har valt att fortsätta arbetet med delar av Alliansens infrastruktur- och bostadsinvesteringar, vilket vi välkomnar. Samtidigt har regeringen infört snedvridande och ineffektiva bostadssubventioner, och arbetet med effektiviseringar av byggprocessen och bostadsmarknadens funktionssätt riskerar att gå i stå. I riksdagen motsatte sig Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet många av de förslag till enklare och mer flexibla regler som alliansregeringen lade fram. Alliansen vill fortsätta arbetet med regelförenklingar och andra åtgärder för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt och öka kommunernas markplanering.

Anslagen till drift och underhåll av järnvägen har fördubblats sedan 2006. Under åren 2014–2025 vill vi satsa minst 522 miljarder kronor på infrastruktur. Det möjliggör underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter. Alliansregeringens politik för viktiga förbättringar för bland annat gruvnäringen och andra näringar som är beroende av transporter har påbörjats. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Genom hela Sverige pågår väg- och järnvägsprojekt för att förbättra framkomligheten och transportmöjligheterna. Effektivare transporter innebär också minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Alliansen vill fortsätta detta arbete.

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön

och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behöver uppnås.

4.6. Säkra välfärdens kärnverksamheter

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. För elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet. Oavsett bakgrund eller var du går i skolan. Så ges alla barn en bra start i livet. Alliansen vill fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas.

Sedan 2006 har tillgången till vård förbättrats. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Sverige är idag ett av världens bästa länder på sjukvård. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Det finns fler aktiva läkare och sjuksköterskor än någonsin, och Sverige utbildar dessutom fler än någonsin tidigare. Apoteksreformen har inneburit fler apotek, bättre service och att vi kan köpa receptfria läkemedel i mataffärer och på bensinstationer.

5. Sverige behöver ett fortsatt stramt finanspolitiskt ramverk

Det är fortsatt avgörande att Sverige har ett väl ordnat finanspolitiskt ramverk som för politiken i en stram och ansvarsfull riktning. I kapitel 3.1 och 4.1 utvecklas Folkpartiets och Alliansens kritiska syn på regeringens förhastade försök att utan en bred parlamentarisk uppslutning och normal beredningsgång gå från ett överskottsmål till ett balansmål.

Det finanspolitiska ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statsskulden ligger på en relativt låg nivå.

Folkpartiet anser att detta skapar förutsättningar för att inleda en översyn av överskottsmålet. För att upprätthålla ramverkets legitimitet och förankring bör den breda parlamentariska förankring som varit kännetecknande vid utvecklingen av ramverket även i fortsättningen vara grunden vid överväganden om förändringar i detsamma. Folkpartiet förutsätter därför att regeringen skyndsamt hör samman riksdagens tillkännagivande och tillsätter en parlamentarisk utredning som ges uppdraget att analysera konsekvenserna för svensk ekonomi av en eventuell förändrad målnivå för det offentliga finansiella sparandet och hur en sådan förändring förhåller sig till övriga delar av det finanspolitiska ramverket.

Folkpartiet är i en sådan process och en sådan utredning villigt att öppet pröva frågan vilken nivå för det framtida finansiella sparandet målbilden bör spegla. Särskild tonvikt kommer från Folkpartiets sida fortsatt ligga i att säkerställa finanspolitisk stabilitet och att Sverige ska ha förmåga att klara av kommande kriser. Det är också centralt att det finansiella sparandet är väl avvägt för att möta en växande demografisk utmaning och för att möjliggöra framtida strukturreformer. Ytterligare en utgångspunkt för Folkpartiet är att ett eventuellt framtida ändrat mål för det finansiella sparandet inte i sig ska kunna medföra utgiftsreformer som medför ökat tryck på transfereringssystemen.

6. Reformen för fler jobb

Sverige står inför stora utmaningar. Globaliseringen medför att svenska företag verkar i en miljö med allt tydligare global konkurrens. Ericssons och Sony Mobiles neddragningar är en påminnelse om att den globala konkurrensen också påverkar nya segment av arbetsmarknaden. Den åldrande befolkningen och höga ambitioner för välfärden innebär att vi hela tiden måste sträva efter att nå målet om full sysselsättning, bland annat genom att fler människor kan arbeta längre upp i åldrarna.

Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet i Sverige är de högsta i hela Europeiska unionen. Men även på Sveriges arbetsmarknad finns stora utmaningar. Folkpartiets och Alliansens reformer har ökat både arbetskraftsutbud och sysselsättningsgrad. Men fler människor som ställer sig till arbetsmarknadens förfogande i kombination med otillräckliga reformer för att bredda arbetsmarknaden har också inneburit att arbetslösheten är förhållandevis hög. Ett nytt utanförskap har vuxit fram där många unga utan fullständig utbildning, personer med funktionsnedsättning samt utrikes födda står alldeles för långt från arbetsmarknaden.

I detta läge för regeringen en politik som dämpar sysselsättningsuppgången och trycker tillbaka arbetskraftsutbudet. Konjunkturinstitutets bedömning av den rödgröna budgetpropositionen för 2015 var att åtgärderna i den sammantaget kunde förväntas leda till en högre jämviktsarbetslöshet.

Därför är det inte oväntat att regeringens egna prognoser nu visar samma sak. Jämviktsarbetslösheten som föll under alliansregeringen har nu slutat falla och den potentiella sysselsättningsgraden går nu ner.

Risken är uppenbar att regeringen redan har gett upp sitt arbetslöshetsmål. Ingenting tyder idag på att det kommer nås. Istället för strukturreformer för fler jobb är det breda skattehöjningar och återställare som aviserats. Så borde det inte vara.

Folkpartiets inriktning är att den svenska arbetsmarknaden behöver mer av flexibilitet. Låg grad av löneflexibilitet riskerar att bidra till högre arbetslöshet än nödvändigt under perioder av låg efterfrågan, och relativt höga lägstatlöner stänger dörren för breda grupper som under en kortare eller längre period av sitt arbetsliv har en lägre produktivitet.

Samtidigt vill Folkpartiet öka tryggheten i omställning genom en starkare arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen genomföras samtidigt med reformer som ökar sysselsättningen.

Vi beskriver i denna motion inriktningen på fyra långsiktiga reformer eller processer för en bättre fungerande arbetsmarknad. *Reformerna har antingen ingen direkt budgeteffekt eller är villkorade av reformer som inte bedöms genomföras under prognosperioden för denna motion. Därför bedöms deras offentligfinansiella effekter fram till 2018 som försumbara.*

6.1. En modernare arbetsrätt

Sverige behöver en förändrad arbetsrätt, där turordningsreglerna moderniseras för ökad rörlighet och trygghet. Folkpartiets utgångspunkt är att det bör ske genom att kompetens ersätter anställningstid som grund för turordning vid uppsägning, men vi är beredda att tillsammans med andra partier i Alliansen överväga andra vägar framåt. Kan Alliansen, när alla partier nu genomlyser sin egen politik, landa i en ny gemensam ståndpunkt är vi beredda att i opposition försöka genomdriva en ändrad lagstiftning.

6.2. Riktiga lärlingsanställningar

Sverige behöver en ny anställningsform: lärlingsanställningen. Under Alliansen infördes den gymnasiala lärlingsanställningen, men det är inte tillräckligt. Istället vill vi titta på möjligheten att ha lärlingsanställningar genom hela yrkeslivet. Denna lärlingsanställningsform ska vara tidsbegränsad, kombinera en lägre lön med praktiska utbildningsmoment och i normalfallet övergå till en fast anställning.

6.3. Trepartssamtal för ökad lönespridning

Sverige behöver både ökad lönespridning och ökad sammanhållning. För att kunna trycka tillbaka arbetslösheten är det centralt att anställningskostnaden i yrken med lägre förkunskapskrav inte ökar. Här har parterna ett avgörande ansvar, men politiken kan och ska bidra. I regeringsställning kommer vi bjuda in till trepartssamtal för att undersöka om det finns politiska åtgärder som kan underlätta för parterna att sluta avtal som inte pressar upp lägstralöner.

6.4. En obligatorisk arbetslöshetsförsäkring

Sverige behöver en obligatorisk a-kassa. I tider med allt större krav på omställning och där arbetslöshet är en reell risk för alla är det ett misslyckande att alltför få är medlemmar i en a-kassa. Folkpartiet vill därför göra arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk.

7. Fortsatt kunskapsfokus i skolan

Kunskap är skolans huvuduppgift. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper. När kunskap var mindre viktigt fick inte heller eleverna tillräckligt med stöd, och följderna blev sjunkande resultat. Folkpartiet har lett en total omläggning av svensk skola. Bland alla reformer finns en ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får fler matematiklektioner. Undervisningen för nyligen invandrade elever har reformeras, exempelvis genom utvidgad undervisningstid i svenska.

Genom en överenskommelse med regeringen kommer även en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 att inledas. Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp tidigt. Elevernas kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1. Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier. Allra viktigast är baskunskaperna: att kunna läsa, skriva och räkna.

Vi vill göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt för att förbättra resultaten. Vi måste också förändra attityden till skolan och visa på betydelsen av utbildning. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Vi behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket och inte bryta med det kunskapsfokus som nu åter växer fram.

De fallande kunskaperna i den svenska skolan har framförallt drivits av att lågpresterande elever, särskilt pojkar, har lärt sig ännu mindre än tidigare. Försämringen

är särskilt tydlig i läsförståelse. Det är dessa grupper som har drabbats mest av en skola som inte varit kunskapsfokuserad. Det är oroande att skillnaden mellan pojkar och flickor ökar.

Duktiga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under flera decennier, bland annat för att arbetsgivarna inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens. Alliansen drev bland annat igenom fortbildningssatsningar som Mattelyftet och Läslyftet för att öka lärarstödet och minska det egna arbetet i skolan. Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Folkpartiet värdesätter lärarnas yrkeskunnande. Vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling. Vi drev i regeringsställning igenom flera lärarreformer. Ett exempel är de karriärtjänster som infördes. Skickliga lärare kan göra karriär och bli förstelärare eller lektorer. Dessa får statligt finansierade löneflyft på ca 5 000 kronor respektive 10 000 kronor i månaden utan att lämna undervisningen och eleverna. Tyvärr drar nu regeringen ned på Alliansens utökning av karriärtjänsterna.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är viktigt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det också viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper genom hela yrkeslivet. Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar.

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. Folkpartiet fortsätter därför att avsätta stora resurser till vuxenutbildningen.

I regeringsställning skapade vi yrkeshögskolan. Vi inrättade ett statsbidrag till yrkesutbildningar inom komvux och byggde ut folkhögskolan.

Med Folkpartiet och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Under Folkpartiets ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med 9 miljarder kronor.

Det är en ökning med mer än 30 procent. Folkpartiet anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta.

7.1. En utredning om ett förstatligande av skolan

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan. Kommunaliseringen av skolan, som genomfördes för 25 år sedan, innebar att kommunerna tog över arbetsgivaransvaret för lärarna och ansvaret för undervisningen. Den har bidragit till minskad likvärdighet och försämrade studieresultat. Det är uppenbart att inte alla landets kommuner har den kompetens och handlingskraft som skolan behöver. Var för sig kan de inte lyfta resultaten. Kommunaliseringen har också på flera sätt försämrat lärarnas arbetssituation. Kommunerna är till exempel ansvariga för att lärarlönerna inte har prioriterats. Sammantaget har kommunaliseringen kraftigt försämrat läraryrkets status.

Folkpartiet drev i regeringsställning igenom förändringar så att staten tagit ett allt större ansvar för skolan. Det handlar om skärpta krav på behöriga lärare i skollagen, om tydligare mål för vad eleverna ska lära sig, mer statlig inspektion av skolorna och miljardsatsningar på både högre lärarlöner, genom karriärtjänster, och fortbildning. Vi vill på sikt att staten ska ta över ansvaret för skolans utbildningsuppdrag: Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig från skolan. Omfattande strukturreformer av detta slag måste föregås av gedigen analys, gediget utredningsarbete och ett genomtänkt genomförande.

Därför föreslår Folkpartiet att det under 2016 bör tillsättas en utredning som tar fram förslag på formerna för en modern skola med staten som huvudman där kvalitet och likvärdighet säkras genom statlig finansiering, nationella mål, utvärderingar och tillsyn. *Tillsättandet av en sådan utredning har ingen effekt på de offentliga finanserna under prognosperioden.*

7.2. Tioårig grundskola

Folkpartiet vill att skolstarten ska ske vid sex års ålder, istället för som idag vid sju års ålder. Därmed förlängs skolplikten till tio år, och förskoleklassen blir den första av tio årskurser i grundskolan. Genom att tydliggöra förskoleklassens syfte och införa ett extra skolår ges fler elever förutsättningar att nå målen för utbildningen. Med allmän skolstart vid sex års ålder tydliggörs utbildningsperspektivet, samtidigt som lärandet sker med en pedagogik som är anpassad till elevernas ålder. De kunskapskrav som finns för lågstadiet idag ska finnas kvar, men det nya lågstadiet blir fyraårigt.

I ett internationellt perspektiv sker den obligatoriska skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och barnen börjar skolan vid sex

års ålder. Genom ökad tid i skolan och tidiga insatser för de elever som riskerar att inte nå kunskapskraven kan fler elever nå målen. *I den av riksdagen beslutade budgeten finns medel till tioårig grundskola avsatt. Reformen har därför ingen additionell effekt på de offentliga finanserna.*

7.3. Stöd till utsatta skolor med ordningsproblem

Svensk skola har ordningsproblem. Mellan 2012 och 2014 har antalet anmälningar om våld som Arbetsmiljöverket ser som allvarligt ökat med nästan 40 procent. De internationella undersökningar som visar på att kunskapsresultaten i svensk skola sjunkit i ett par decennier visar också att vi har stora ordningsproblem.

När oordning och stök tillåts i klassrummen sänder det signalen att det som sker i skolan inte är så viktigt. Ska vi lyfta resultaten i skolan så måste vi också ta i de stora ordningsproblem som råder där. Att få studiero i skolan är ett gemensamt ansvar fördelat på eleven själv, vårdnadshavarna, skolan och politikerna.

Från politiskt håll måste vi ge verktyg och stöd åt de skolledare, lärare och personal som har att hantera en stökig vardag, något som också direkt drabbar eleverna, och ge dem möjlighet att arbeta förebyggande för en trygg miljö. Därför vill Folkpartiet införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att motverka ordningsproblem och implementera förebyggande insatser för att långsiktigt verka för studiero. Skolorna kan själva utforma förslag på sina satsningar. Det kan handla om nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, få föräldrar att ta ökat ansvar för elevens agerande eller ta in organisationer som kan arbeta förebyggande. Insatser kan vara av kortsiktig karaktär för att främja ordning i skolan, men strävan ska vara att arbeta förebyggande och långsiktigt för ökad studiero. Det finns goda exempel som t.ex. i Frankrike, där det finns en modell med elevvårdsteam där vuxna finns på plats i skolan och tar hand om elever som genom sitt beteende stör undervisningen för sig själva och andra. Även skolor i utsatta delar av London har lyckats vända nedåtgående trender och kan vara inspiration för skolor i Sverige. *Till bidraget avsätts 100 miljoner kronor per år från 2016.* Bidraget ska fördelas av Statens skolverk.

8. Tydligare jobblinje i integrationspolitiken

Vår tradition av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige. Idag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige,

liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välbefinnande.

Generellt sett är dock sysselsättningsgraden lägre för utrikes födda än för personer födda i Sverige. Särskilt utrikes födda kvinnors situation på arbetsmarknaden är problematisk. Orsakerna till den lägre sysselsättningsgraden är flera. Låg utbildning, bristande språkkunskaper och svaga eller obefintliga nätverk gör det svårare att få jobb. I vissa fall utestängs utrikes födda på grund av diskriminering.

Folkpartiet har drivit på för en rad viktiga reformer på integrationsområdet. Etableringsreformen innebar att en långvarig omhändertagandementalitet bröts. Nu finns ett tydligare fokus på jobb och språk. Detta tillsammans med viktiga jobbskapande åtgärder såsom sänkta arbetsgivaravgifter för unga, sänkt restaurangmoms samt RUT- och ROT-reformerna har haft betydelse för utrikes föddas etablering. Under Alliansens regeringstid fick 200 000 fler utrikes födda ett jobb att gå till. Detta till trots tar det dock fortfarande alldeles för lång tid för utrikes födda att komma i arbete, vilket driver fram utanförskap.

8.1. Inriktning för fortsatta reformer

Det behövs fortsatta åtgärder för att stärka jobblinjen i integrationspolitiken. En arbetsgrupp inom Folkpartiet har föreslagit att ett tydligare försörjningskrav bör införas vid anhöriginvandring och en starkt jobblinje för uppehållstillstånd ska övervägas. Fortsatta jobbskapande åtgärder såsom RUT-reformen måste utvecklas, inte försämrats. Vidare behövs en öppnare arbetsmarknad med lägre trösklar till jobb och modernare arbetsrätt för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Vårdnadsbidraget bidrar till att utestänga utrikes födda kvinnor från arbetsmarknaden och ska avskaffas.

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att individen får sin kompetens värderad och att matchningen på arbetsmarknaden fungerar bättre. Undervisningen i svenska för invandrare måste få en tydligare koppling till den kommunala vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen. På så vis blir det lättare att anpassa svenskundervisningen efter varje elev och att kombinera studierna med praktik och arbete. För att uppvärdera både medborgarskapet och vikten av svensk kunskaper bör ett språkrav för medborgarskap införas.

Väntetider i bosättningsprocessen försenar integrationen och möjligheterna att komma i sysselsättning, och skapar därtill oro hos människor som inte vet var de ska bo och börja sitt liv i Sverige. Därför måste boendeproblematiken stå i fokus och konkreta insatser göras för att komma till rätta med den. Den arbetsgrupp inom Folkpartiet som nämnts ovan har föreslagit att det behövs en ny statlig organisation för en bättre

fungerande boendekedja för nyanlända. Det behövs fler långsiktiga anläggningsboenden till ett rimligt pris samt att fler personer med uppehållstillstånd får möjlighet till en snabbare bostadsanvisning. De dyra tillfälliga anläggningsboendena ska bort.

Kommuner ska i första hand öka det reguljära bostadsbyggandet men det krävs akuta insatser för nya boenden, inte minst för asylsökande och nyanlända. Det ska införas en lagstadgad skyldighet för kommuner att ha beredskap för mottagande av nyanlända.

Etableringsinsatser måste komma igång så snabbt som möjligt och tiden i anläggningsboende kortas. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer, framför dem som väntar på besked. Personer med uppehållstillstånd, som på grund av bostadsbristen är fast i Migrationsverkets anläggningsboenden, ska få bättre möjligheter att läsa svenska.

De reformambitioner Folkpartiet presenterar i denna del är inte preciserade utan ligger till grund för fortsatt politikutveckling och fortsatta ställningstaganden på området. Vi kommer i senare budgetmotioner återkomma med preciserade förslag.

9. Ett försvar som kan försvara Sverige

9.1. Ett allt aggressivare Ryssland styr försvarsprioriteringar

Vi lever i en orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer hårdnar. Den ryska ambassaden i Stockholm har nyligen beskyllt Sverige för att ligga bakom konflikten i Ukraina. Rysslands ambassadör i Köpenhamn slår fast att ryska kärnvapen kan riktas mot danska örlogsfartyg. Putin fortsätter att frakta vapen över Ukrainas gräns och vägrar ta avstånd från separatisterna i östra Ukraina.

Redan 2007 konstaterade Försvarsberedningen att det ryska agerandet mot länder som ingick i det forna Sovjetunionen kommer att vara ett lackmustest på vilken väg Ryssland väljer framöver. Man slog också fast att Rysslands förhållande till och agerande gentemot dessa länder de närmaste åren kommer att definiera vår syn på Ryssland. Den ryska invasionen av Georgien 2008 gav ett tydligt svar. Den ryska tröskeln för att använda militärt våld i närområdet sänktes rejält. Under ett årtionde har Ryssland satsat stort på att rusta upp sin krigsmakt. Dessutom visar senare års ökade repression mot det civila samhället och kränkningarna av t.ex. hbtq-personers rättigheter att den politiska utvecklingen på ett alarmerande sätt går åt helt fel håll. Den ökande ryska militära förmågan och brutaliseringen av det ryska ledarskapet i kombination med den pågående försvagningen av demokratiska strukturer är en klar riskfaktor.

Rysslands stormaktsambitioner har under de senaste åren tagit sig uttryck i aggressiva påtryckningar gentemot länder i närområdet som Moldavien, Armenien,

Georgien och inte minst Ukraina. Den ryska aggressiviteten nådde en ny gräns för drygt ett år sedan då Ryssland i mars 2014 gick in med militär och annekterade Krimhalvön. Det ryska agerandet förklarades med behovet att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och hindra Ukrainas integration med väst. Det ryska agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland. Genom införlivandet av Krim ritade Putin om Europas karta på eget bevåg och stjälpde omkull den säkerhetspolitiska ordning som rått i Europa sedan Berlinmurens fall. Det ryska agerandet kommer att få följd för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien 2008 och Krim 2014 skulle likaväl kunna åberopas för hot mot de baltiska länderna.

Putins plan för att medvetet splittra Ukraina rullade därefter vidare. Iscensatta oroligheter trappades upp och spreds snabbt till både södra och östra Ukraina. Moskvas stöd till separatisterna har ytterligare destabiliserat landet. Under sommaren 2014 forslades tunga vapen över gränsen från Ryssland till Ukraina. Ryska bataljonsgrupper fick order om att gå in i östra Ukraina och tillsammans med proryska separatister tränga tillbaka de ukrainska förbanden med våld.

Sedan februari 2015 finns ett avtal om eldupphör mellan Ukraina och Ryssland på plats, det så kallade Minskavtalet. Men vapenvilan är mycket skör. Ryssland har nonchalerat omvärldens skarpa uppmaningar att respektera avtalet och dra tillbaka allt stöd från separatisterna. Det ryska agerandet har visat att Putin inte skyr några medel för att splittra Ukraina.

Konflikten i Ukraina har det senaste året utvecklats till en krigssituation. Detta sker i ett av EU:s grannländer, i Sveriges närhet. Utöver det har den ryska militära kapaciteten blivit mer offensiv också i vårt närområde. Ryska stridskrafter uppvisar idag ett mer aggressivt militärt övningsmönster över Östersjön och vi har under år 2014 sett hur den militära aktiviteten i och runt Östersjön ökat. Vi har upplevt en konstaterad ubåtskränkning. Vårt land, liksom våra nordiska grannländer, har utsatts för upprepade ryska kränkningar i luften och till sjöss. Med anledning av den allvarliga situationen i Ukraina höjde Försvarsmakten i augusti 2014 stabsberedskapen i Högkvarteret och förstärkte underrättelseinhämtningen. Incidentberedskapen förstärktes och två Jas Gripen-plan placerades på Gotland. Säpo har också konstaterat att det största underrättelsehotet mot Sverige 2014 kom från Ryssland. Spionaget beskrivs som omfattande och har ökat i samband med Ukrainakrisen.

9.2. Konsekvenser för försvarsbeslutet

Hotbilden i vårt närområde, i synnerhet i Östersjöområdet, är kraftigt försämrad. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras framför fokus på deltagande i internationella insatser. Försvaret av Sverige måste vara försvarsmaktens huvuduppgift.

Försvarsmakten har under flera år framhållit att inriktningsbeslutet 2009 varit underfinansierat med 3–4 miljarder kronor. Med andra ord har den insatsorganisation riksdagen beslutat om inte varit möjlig att åstadkomma inom given ekonomisk ram. Överbefälhavaren har angett att det krävs 4 miljarder kronor årligen för att leverera den förstärkning av svensk försvarsförmåga som beställts av Försvarsberedningen.

Mot bakgrund av detta står det klart att de medel som regeringen vill anslå för att stärka svensk försvarsförmåga är långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. De 10,2 miljarder kronor som regeringen avser att tilldela försvaret 2016–2020 kommer inte att räcka till för att fylla de hål i ekonomin som försvaret redan dras med, än mindre stärka försvarsförmågan. Istället för att rusta upp försvaret kommer Försvarsmakten att tvingas till neddragningar i verksamheten. Det vill Folkpartiet inte medverka till.

För Folkpartiet är det givet att försvarsförmågan måste öka för att möta en ny verklighet. För att göra det krävs ökade resurser. Folkpartiet vill förstärka försvaret väsentligt. Vi anser att de ekonomiska anslagen sammantaget, inklusive en kompensation för höjda ungdomsarbetsgivaravgifter och hyreshöjningar för Försvarsmakten och Fortifikationsverket, bör höjas med 17 miljarder kronor under perioden 2016–2020. *Folkpartiet föreslår i denna motion att försvarsanslaget ökar med 1,8 miljarder kronor 2016, 2,7 miljarder kronor 2017 samt 3,7 miljarder kronor 2018.* Detta motsvarar två, tre respektive fyra miljarder kronor om anslagsökningen skett parallellt med höjda ungdomsarbetsgivaravgifter. Vi hade välkomnat en budgetförstärkning från regeringens sida för innevarande år. Vi beklagar att så inte skett. Folkpartiet menar att ett extra tillskott i storleksordningen 1 miljard kronor för 2015 hade varit rimligt och väl behövligt i en säkerhetspolitiskt mycket orolig tid.

Det så kallade regeringsbeslut 5 (RB 5 2013) uppdrar åt Försvarsmakten att till 2019 reducera lönekostnaderna med 500 miljoner kronor med fokus på en minskning av den kontinuerligt tjänstgörande personalen. Detta leder enligt Folkpartiet till en sänkt försvarsförmåga. Vi hade därför velat se ett upphävande av RB 5. De 300 miljoner kronor som återstår för Försvarsmakten att spara menar vi hade kunnat satsas på att utöka repövningsverksamheten av krigsplacerad personal under 2015, med syftet att bidra till en snabbare uppfyllnad av insatsorganisationen. Detta istället för att säga upp

fler yrkesofficerare. Ett avskaffat RB 5 hade inneburit att tre gånger så många (totalt 900 personer) kunnat tas ut för repetitionsövningar år 2015.

Folkpartiet vill också höja försvarsförmågan genom att värnplikten, med allmän mönstringsplikt aktiveras, även avseende grundutbildning av soldater. Heltidsanställda soldater är väsentligt dyrare än värnpliktsmodellen och leder därför till ett alltför litet försvar. När plikten kompletterar den frivilliga rekryteringen räknar vi med att kunna omfördela medel från kostnader för personalförsörjningen till de satsningar på försvaret som vi föreslår.

9.3. Gotlands betydelse för försvaret av Sverige

Folkpartiet har länge betonat vikten av Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotland har en försvars- och säkerhetspolitisk särställning.

Att enbart addera ett mekaniserat kompani till Gotland i tillägg till det stridsvagnskompani som Folkpartiet framtvingade 2009, räcker inte. Gotlands strategiska potential tas inte tillvara. Det behövs mer än vad regeringen presenterar.

Vid en konflikt i vårt närområde kommer Gotland sannolikt att beröras. Folkpartiet föreslår därför att en bataljonsstridsgrupp, vars stomme är tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn, placeras på ön. Med detta skulle potentiella motståndares möjlighet att agera mot Sverige försvåras. Som tillägg till det som finns nu krävs dessutom kontinuerlig närvaro av ytterligare markstridskrafter för understöd till stridsvagnar och fjärrstridsmedel. Det som finns på Gotland när kriget börjar är det som finns på Gotland när kriget är slut.

9.4. Dags för svenskt Natomedlemskap

Det ryska agerandet i Ukraina visar hur ensamt ett enskilt land är när en stor granne agerar med vapenmakt. Jämte spørsmålet om hur vi bäst stärker det svenska försvaret, har frågan om Natomedlemskap ställts på sin spets också här i Sverige.

Folkpartiet prioriterar satsningar på försvaret, men oavsett resurserna behöver försvaret även stärkas genom ett svenskt Natomedlemskap. Sverige kan inte uteslutande spendera sig till den nödvändiga försvarsförmågan. Den säkras genom samarbete. För ett litet land måste nationell säkerhet uppnås i samarbete med andra.

Ett Natomedlemskap säkerställer fred och frihet tillsammans med andra länder som delar våra värderingar i vårt närområde så väl som globalt. Ett medlemskap i Nato skulle skapa förutsättningar för ett djupt och förtroendefullt samarbete med de övriga nordiska och baltiska länderna. Vi skulle vara med och fatta beslut istället för att passivt invänta andras ställningstaganden.

Att Sverige under 20 år har utvecklat ett mycket nära samarbete med Nato konstateras i en utredning som tillsattes av alliansregeringen för att se över Sveriges internationella försvarssamarbeten. Utredaren Tomas Bertelman betonar att Sverige har ställt upp i alla större FN-mandaterade Natooperationer. Sverige har också i stor utsträckning deltagit i Natoleda övningar i Europa. Samarbetet med Nato, menar han, betyder mycket för Försvarsmaktens operativa förmåga. Samtidigt står Sverige utanför Natos kollektiva försvar och medbeslutande. Bertelman drar slutsatsen att ett svenskt medlemskap i Nato bör utredas. Den slutsatsen är både rimlig och riktig. Därför har Folkpartiet i de försvarssamtal som förts krävt att regeringen ska utreda ett Natomedlemskap. Nu står det klart att regeringen väljer bort en Natoutredning. Istället har regeringen och de tre övriga allianspartierna kommit överens om en allmängiltig säkerhetspolitisk utredning om för- och nackdelar med Sveriges internationella samarbeten i stort – i princip detsamma som Bertelman redan gjort. Därtill får utredningen inte utvärdera den militära alliansfriheten. Det beklagar vi. Det försämrade omvärldsläget kräver snabba svar på hur vi bäst förbereder ett svenskt medlemskap. Folkpartiets mål är en Natoanslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet.

9.5. Att aktivera värnplikten

För drygt fem år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men riksdagen beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater. Vi står nu inför en situation där båda scenarier blivit verklighet. Försvarsmakten upplever stora svårigheter med att bemanna försvaret fullt ut med anställda yrkessoldater. Till och med 2014 har cirka hälften av försvaret kunnat bemannas på frivillig väg. Rekryteringen idag fyller helt enkelt inte det som behövs för att klara försvarets personalförsörjning. Samtidigt hoppar soldaterna av i förtid. Utöver det har läget i omvärlden snabbt försämrats.

En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvaret, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg. Vi vill ha ett system som är en kombination av yrkesförsvaret och värnplikt, likt det system som finns i till exempel Norge och Danmark. Med värnplikten ser vi till att försvaret snabbt kan mobilisera. Anställda soldater säkerställer hög beredskap och gör att Sverige kan delta i internationella insatser. En återinförd värnplikt skulle innebära att vi aktiverar värnpliktslagen där en allmän och könsneutral mönstringsplikt ska ingå. Det är inte en fråga om att återställa plikten som den tidigare såg ut, med tiotusentals som kallades in

för att genomföra allmän värnplikt. Istället handlar det om att de luckor som finns i förbanden idag ska kunna fyllas upp.

Sverige behöver dessutom fler enheter som snabbt kan kallas in vid ett försämrat läge. Dagens yrkesförsvaret har för få krigsförband. Fördelen med värnplikt är att förbanden blir fler.

Resultatet av försvarsuppgörelsen blev en ännu en bred utredning av personalförsörjningen, inklusive en studie av värnpliktsystemet i Danmark och Norge. Även om en utredning är ett steg i rätt riktning, hade Folkpartiet föredragit en aktivering av värnplikten här och nu.

10. Mer jämställdhet

Det finns två bilder av läget för jämställdheten i Sverige. Båda är sanna.

Den ena är att Sverige är ett av världens mest jämställda länder och att Sverige aldrig har varit mer jämställt än idag. Sverige toppar EU-kommissionens index över jämställdheten i EU, där arbete, pengar, tid, makt och hälsa vägs in. Aldrig tidigare har så många svenska kvinnor arbetat heltid. Hela ökningen i medelarbetstiden på arbetsmarknaden sedan 2006 beror på att kvinnor arbetar mer. Idag är 36 procent av cheferna i arbetslivet kvinnor, och aldrig har så många svenska fäder tagit ut så stor del av föräldrapenningen eller gjort så stor andel av det obetalda hemarbetet som nu.

Den andra bilden är att Sverige samtidigt är alldeles för ojämnt. Mäns våld mot kvinnor är systematiskt och pojkar hamnar ännu efter i våra skolor. Inte minst samverkar den breda ojämntheten med stora ekonomiska klyftor mellan män och kvinnor. Ekonomisk ojämnthet bidrar till fortsatt ojämnt på andra arenor, och ojämnt på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämnt.

Folkpartiets jämställdhetspolitiska syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att jämställdhet inte kommer av sig själv utan att jämställdhet kräver att aktörer agerar. Politiken, hur vi utformar våra lagar, och var vi lägger våra resurser är en del i detta.

10.1. Karriärtjänster också för specialistsjuksköterskor

Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är stora i Sverige. År 2012 var, bland personer i förvärsaktiv ålder, kvinnors inkomster i genomsnitt drygt 80 procent av mäns inkomster. Det motsvarar en inkomstskillnad på cirka 48 000 kronor per år eller ca 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig kvinna och en genomsnittlig man.

Kvinnors lägre inkomster kan till stor del förklaras av skillnader på arbetsmarknaden. Skillnader finns i flera dimensioner. Dels är den svenska arbetsmarknaden

könssegregerad. Kvinnor och män arbetar i olika yrken, sektorer och olika befattningar där kvinnor är överrepresenterade i yrken och sektorer med lägre löner. Dels beror de lägre inkomsterna på att kvinnor i genomsnitt har en svagare anknytning till arbetsmarknaden än män. Kvinnor har kortare arbetstider och längre frånvaroperioder i form av föräldraledighet och sjukfrånvaro.

För att sluta denna klyfta behövs en politik som gör att kvinnor ges och tar möjligheten att arbeta fler timmar och som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad.

Men det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. Det behövs en politik som möjliggör också för kvinnor att göra karriär, för även om hänsyn tas till att kvinnor arbetar färre timmar tjänar fortfarande en kvinna 87 kronor för varje hundralapp en man tjänar. Bland de tjugo mest välavlönade yrkena är hela sjutton manligt dominerade.

Folkpartiet vill därför, på samma sätt som alliansregeringen genomförde för lärare, genomföra karriärreformer i ytterligare ett yrke. Vi vill höja lönen för de allra bästa specialistsjuksköterskorna.

En specialistsjuksköterska har minst en fyraårig högskoleutbildning. Enligt Socialstyrelsen är det få landsting som idag premierar att sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor med högre lön efter utbildning. Det gör att det i genomsnitt tar 20 år för en specialistsjuksköterska att tjäna ihop bara till kostnaden för sin utbildning. Så borde det inte vara. I ett första steg bör ca 1 200 tjänster som första specialistsjuksköterskor kunna skapas genom ett nationellt statsbidrag, så att ca fyra procent av specialistsjuksköterskorna kan göra karriär.

Den nya karriärtjänsten behöver närmare utredas och kan införas först från och med den 1 juli 2017. *Reformen beräknas, med en halvårseffekt, försvaga de offentliga finanserna med ca 66 miljoner kronor 2017.*

10.2. En mer jämställd föräldraförsäkring

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med familj.

Samtidigt bidrar det fortsatta ojämsställda uttaget till en fortsatt ojämsställt arbetsliv och fortsatt ojämsställda livsvillkor. Vid försäkringens införande år 1974 tog männen ut 0,5 procent av föräldrapenningdagarna. Denna andel har stigit till 25 procent 2013.

Den långa frånvaro från arbetsmarknaden som föräldraförsäkringen sammantaget ger upphov till för många kvinnor påverkar den ekonomiska jämställdheten på flera sätt. Förvärvsavbrottet påverkar inkomsten negativt under perioden som frånvarande, men

kan också påverka individens lön och karriärmöjligheter därefter. Dessutom ger de lägre inkomsterna på sikt en lägre pension.

Forskningsresultaten visar relativt tydligt att frånvaro från arbetsmarknaden har en negativ effekt på lönen, oavsett om den beror på deltidsarbete, sjukfrånvaro eller föräldraledighet. En förklaring är att frånvaron innebär att den erfarenhet man annars byggt upp i arbetet uteblir under bortavaron eller av att kunskaper är en färskvara som delvis försvinner under frånvaron. En sämre produktivitet kan påverka individens karriärmöjligheter och lön.

En annan förklaring är att förvärvsavbrottet i sig ger en signal till arbetsgivaren om högre frånvaro också i framtiden. Lönen kan därigenom påverkas oavsett om så blir fallet. När en förväntat högre frånvaro finns för hela gruppen kvinnor innebär det också att arbetsgivare genom statistisk diskriminering på marginalen kan sänka lönen för hela kollektivet.

Folkpartiet vill bryta detta. Därför föreslår vi att en ytterligare månad i föräldraförsäkringen viks åt vardera föräldern.

Effekterna av ytterligare en öronmärkt månad, med ett högre uttag av män som följer, skulle sannolikt bli betydande. I en studie (Effekten av delad föräldraledighet på kvinnors löner, Elly-Ann Lindström 2010) mäter IFAU effekten på kvinnans inkomster av egen och partners uttag av föräldraledighet. Studiens huvudresultat är att en månads ökat uttag hos mannen motsvaras av att kvinnan fyra år senare har 6,7 procent högre lön. Det motsvarar ungefär 1 200 kronor i månaden för en kvinna runt 30 år med vanliga tjänsteinkomster. Varje månads föräldraledighet för kvinnor motsvarar istället att deras årsinkomst fyra år senare är 4,5 procent lägre. Även med hänsyn till studiens osäkerheter kan det konstateras att de idag oförklarade löneskillnaderna mellan män och kvinnor till mycket stor del skulle förklaras genom dessa samband.

Det finns också studier som utifrån svenska data visar att högutbildade kvinnor får försämrade karriärchanser efter föräldraledighet och att gravida kvinnor har dubbelt så hög risk att inträda i arbetslöshet som kvinnor som inte väntar barn, sannolikt på grund av diskriminering från arbetsgivarna.

Vid sidan av att förvärvsavbrott kan påverka lönen kan det även finnas en omvänd mekanism. Löneskillnaden som finns mellan kvinnor och män kan förstärka skillnaden i frånvaro genom att kvinnor tar ut en större del av föräldraledigheten. Sverige behöver en politik som vänder på detta.

Vid sidan av en ytterligare månad i föräldraförsäkringen föreslår Folkpartiet därför också att jämställdhetsbonusen fördubblas för de vårdnadshavare som delar helt lika eller nästan helt lika på uttaget av föräldrapenningdagarna. Mellan föräldrapenningdag 120 och dag 195 fördubblas med Folkpartiets förslag bonusen till 200 kronor per dag.

Förändringarna bör tillämpas på barn födda från och med 1 januari 2016. *Förändringen av jämställdhetsbonusen ligger i den av riksdagen beslutade budgeten och har därför tabellmässigt ingen offentligfinansiell effekt.*

11. Fler äldre i arbete – och mer välfärd för fler äldre

Äldre kan bidra mer och äldre som har bidragit förtjänar bättre. Sverige är ett av världens bästa länder att åldras i men vi kan göra ännu mer. Fler ska kunna och vilja stanna kvar längre i arbetslivet och fler ska uppleva att deras ekonomiska marginaler är tillräckliga för att upprätthålla en god levnadsstandard. Alla ska känna trygghet att de får det stöd de behöver när de inte kan klara allt själv.

11.1. Förhöjt jobbskatteavdrag också för dem som fyller 65

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Det förhöjda jobbskatteavdraget gäller för personer som under året fyller 66 år eller är äldre.

Det förhöjda jobbskatteavdraget har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. De riktade skattelättnaderna ökade sysselsättningen under året närmast efter 65-årsdagen med 1,5 procentenheter bland dem som hade en beskattningsbar arbetsinkomst åtminstone något av åren tre till fem år tidigare. Därmed förstärks också deras pensioner. Pensionsmyndigheten har under 2015 föreslagit att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget ska sänkas för att uppmuntra människor att arbeta längre. För människor med låga pensioner lönar det sig idag inte i tillräcklig omfattning.

Folkpartiet föreslår därför att åldersgränsen justeras ned ett år för att även inkludera personer som under kalenderåret fyller 65 år. Det betyder att denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet genom att de gynnas skattemässigt och skulle få erfarenhet av hur lönsamt det är att arbeta med den förmånligare beskattningen.

Förändringen beräknas kosta 0,3 miljarder kronor 2016.

11.2. Rätt att jobba kvar till 69 år

Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre tillvara i arbetslivet. Fördomar och diskriminering måste bekämpas, och regler och avtal som hindrar äldre att arbeta om de vill bör ses över. Det var också skälet för den breddning av förbudet mot åldersdiskriminering som infördes 2013.

Folkpartiet vill höja gränsen för hur länge man har rätt att vara kvar på arbetet från 67 till 69 år. Det innebär att lagen om anställningsskydd reformeras så att den omfattar alla under 69 år.

Förslaget bör genomföras parallellt med en reformering av samma lagstiftning där kompetens ersätter anställningstid som turordningsgrund. Detta för att undvika att en utvidgning av dagens mindre flexibla arbetsrätt ska riskera att minska viljan hos arbetsgivare att anställa äldre. *Förslaget har inga direkta effekter på de offentliga finanserna.*

11.3. Bättre RUT för 100 000 äldre över 80 år

Äldre över 80 år använder RUT-tjänster dubbelt så mycket som en genomsnittlig person. Det visar den nytta RUT-reformen har inneburit för många äldre som därmed kan välja själva vilka insatser de vill ha samtidigt som biståndshandläggarna kan ägna sin tid åt andra insatser än bedömning av hemtjänstbehov. Prognosen är att ca 96 000 personer som är 80 år eller äldre år 2016 kommer använda sig av RUT.

Vi föreslår att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 75 procent för alla som vid årets ingång fyllt 80 år. Ikraftträdande för reformen är den 1 januari 2016. Reformen har en positiv men låg effekt på sysselsättningen och kan på marginalen också minska behovet av kommunal hemtjänst. Priset efter reformen för en timmes hemstädning eller motsvarande tjänst blir, med normalpris i branschen, ca 100 kronor per timme.

Kostnaden för förslaget beräknas till ca 0,1 miljarder kronor per år.

11.4. Höjt bostadstillägg för pensionärer

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppbär bostadstillägg.

Det är enligt Folkpartiet fortsatt angeläget att stärka ekonomin för denna grupp. Vi föreslår därför att den del av bostadskostnaden som ersätts höjs från 93 procent till 96 procent från och med den 1 juli 2016 samt att den skäliga levnadsnivån i äldreförsörjningsstödet höjs så att de som träffas av detta stöd får motsvarande höjning av sin ekonomiska standard.

Förslaget innebär att Folkpartiet fullt utbyggt höjer bostadstillägget med mer än regeringen föreslår i vårändringsbudgeten och aviserar för åren framöver. *Reformen beräknas, inklusive en halvårseffekt, försvaga de offentliga finanserna med 0,3 miljarder kronor 2016.*

11.5. Laga-mat-garanti i hemtjänsten

Alla människor är olika, också när vi blir äldre. Varje människa ska bli bemött utifrån den hon är, och inte utifrån sitt födelseår. Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Folkpartiets äldrepolitik.

Ett led i detta är att de äldre med omsorg själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur det ska lagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Folkpartiet föreslår att det ska tillhöra så kallad skälig levnadsnivå att få äta det man själv tycker om. Riktlinjerna behöver skärpas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hemtjänst beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet, eller att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan.

Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2016. Folkpartiet bedömer att laga-mat-garantin, i likhet med exempelvis den redan införda parboendegarantin, är en precisering och inte en utvidgning av nuvarande rätt. Därmed aktualiseras inte finansieringsprincipen. Vi reserverar dock i denna motion på årsbasis 200 miljoner kronor för den händelse att sedvanliga förhandlingar med SKL skulle resultera i en annan bedömning och att ett resurstillskott, exempelvis genom stimulansmedel, därmed blir nödvändigt. *Förslaget beräknas därför tabellmässigt, med hänsyn till en halvårseffekt, försvaga de offentliga finanserna med 100 miljoner kronor 2016.*

12. Övriga prioriterade insatser

12.1. Bättre skolgång och bättre stöd till utsatta barn

Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. Men för en del barn och ungdomar är livet inte lika enkelt. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldrans ansvar och sviktar i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd.

Alliansregeringen har på flera punkter förstärkt barns rättigheter och tydliggjort socialtjänstens ansvar i lag, men det har inte fått tillräckligt genomslag i praktiken. Det är tydligt att mer måste göras för att de allra mest utsatta ska få det stöd de behöver.

För det första vill vi stärka samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem, och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga

överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Men forskningen visar också att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Skolmisslyckanden hos placerade barn beror också ofta mer på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar än på låg kognitiv förmåga. I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång, och detta har visat på mycket goda resultat.

För det andra vill vi satsa på forskarskolor för yrkesverksamma socionomer. Ett mycket litet antal aktiva socionomer går vidare till forskarutbildning. Ännu färre får sedan så mycket mer kvalificerade arbeten att det motiverar insatsen. Sammantaget medverkar detta till en oönskad brist på yrkesprofessionalisering och specialisering av det avancerade sociala arbetet. Med större forskningsanknytning kan arbetet med bättre uppföljning och mer evidensbaserade insatser i socialtjänsten stärkas. Forskarskolorna bör utformas med utgångspunkt i de forskarskolor för lärare och förskollärare som alliansregeringen inrättade inom ramen för lärarlyftet. Socialsekreterarna bör ges möjlighet att gå en forskarutbildning på deltid och vara kvar på sin arbetsplats på deltid. Staten bör bekosta utbildningen medan huvudmännen betalar lönekostnaden, även för den tid som ägnas åt forskarutbildning.

För dessa två reformer avsätter vi 100 miljoner kronor från 2016 och framåt.

12.2. Rena stränder

Nedskräpningen av våra hav är ett av vår tids allvarliga miljöproblem. Enbart på den svenska västkusten beräknas årligen mellan 4 000 och 8 000 kubikmeter avfall, vilket motsvarar en fotbollsplan fylld med meterhöga drivor av skräp, flyta iland. Plastföremål utgör den största delen av det marina avfallet och kan bestå av allt från mikroskopiska partiklar till större föremål såsom tunnor, fiskeredskap och kasserade fritidsbåtar.

Det marina skräpet är skadligt på olika sätt. Fiskeredskap och fartyg skadas, vilket beräknas kosta de svenska västkustfiskarna ca 10 miljoner kronor varje år. Vidare vållar skräpet stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur som gör sig illa genom att äta eller trassla in sig i skräpet. Slutligen bryts plast ned till mikroplast, små partiklar som tar sig in i näringskedjan, vilket är skadligt för människor, djur och natur.

Städningen av stränderna kostar kommunerna stora belopp varje år, men åtgärderna för städning är inte tillräckliga. I haven och på stränderna ökar mängderna av skräp. Den svenska havskusten måste återkommande städas från skräp såsom plast. Frågan om ansvaret för kostnaderna för städningen har varit oklara men bör ses som ett delat ansvar mellan stat och kommun där det är rimligt att staten går in och finansierar en större del.

Folkpartiet anser att Havs- och vattenmyndigheten ska få i uppdrag att till kommuner fördela medel för städning av stränder. Kommunerna ska hos myndigheten kunna ansöka om bidrag för återkommande städning av stränder. *Årligen bör det anslås 15 miljoner kronor till Havs- och vattenmyndigheten för arbetet med renare stränder.*

13. Aviseringar inför höstbudgeten

Folkpartiet avser inför höstens budgetmotion återkomma med ett bredare grepp kring skattepolitiken. En grundprincip för Folkpartiet är att skatterna på jobb och företagande inte sammantaget ska höjas. Det innebär att vi kommer att avvisa sådana skattehöjningar från regeringens sida. Däremot ser vi, vilket vi redan lägger konkreta förslag på i denna budgetmotion, utrymme att höja vissa miljö- och klimatskatter.

Skattesystemet ska vara uppbyggt så att jobb, utbildning och ansträngning lönar sig. Vi kommer i höstmotionen återkomma bl.a. med förslag om att under mandatperioden avskaffa det andra steget i den statliga inkomstskatten, den s.k. värnskatten. Vi ska åter till ett skattesystem där människor får behålla minst hälften av den sist intjänade hundralappen.

Den rödgröna regeringen väljer nu att dra in utbyggnaden av förstelärarreformen. Det är mycket beklagligt. Systemet med att duktiga och erfarna lärare ska kunna få ett lönepåslag har varit en viktig del i arbetet för att höja läraryrkets status. Samtidigt som denna försämring görs aviserar regeringen att den under vissa villkor vill ge riktade statsbidrag för att höja lärarnas löner. Från Folkpartiets sida kommer vi vara öppna för att kombinera anslag till kommunerna för generella lönellyft för lärarna med ett fortsatt förstelärarsystem. Vi vill alltså se större resurser för att höja lärarlönerna än vad regeringen föreslår.

För Folkpartiet är sunda offentliga finanser centralt. När lågkonjunktur nu stegvis övergår till högkonjunktur ska statsfinanserna tillbaka till balans och överskott. När det gäller finansiering, genom förändringar på såväl inkomst- som utgiftssidan, kommer vi därför även fortsatt hålla oss till principen krona för krona. Vi avser i höstbudgeten återkomma med full finansiering av förslagen som nämns ovan.

14. Full finansiering krona för krona

Utöver de reformer och finansieringar som presenterats i föregående kapitel aviserar Folkpartiet följande förändringar för 2016 och framåt. Utgångspunkten är att alla reformer ska finansieras krona för krona tills de offentliga finanserna visar balans och överskott.

14.1. En omläggning av skattesystemet för klimatet

Sverige behöver fortsatt höja miljö- och klimatskatterna. Folkpartiet vill, med beaktande av jobben och konkurrenskraften, använda de ekonomiska styrmedel som krävs för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare våra klimatmål.

Miljöpåverkan från transportsektorn ska minskas. Det är därför angeläget att öka den styrande effekten för att på ett kostnadseffektivt sätt uppfylla den långsiktiga prioriteringen om en fossilberoende fordonsflotta. Fordonsskatt betalas för personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar bl.a. utifrån fordonets koldioxidutsläpp per kilometer. För äldre fordon ska dock fordonsskatt betalas bl.a. utifrån fordonets vikt. I syfte att spegla en hög ambitionsnivå i klimatarbetet bör fordonsskatten framöver räknas upp med 2 procent årligen. Härigenom skapas ökade förutsättningar för att stegvis öka omställningstrycket i transportsektorn. *Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 200 miljoner kronor.*

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta syfte bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017. Den skatt på handelsgödsel som avskaffades den 1 januari 2010 skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för en ny miljöstyrande skatt. Samtidigt välkomnar Folkpartiet att regeringen överväger andra konstruktioner av skatten och kommer noga följa det arbete på området som nu sker. *Förändringen beräknas 2017 stärka de offentliga finanserna med ca 290 miljoner kronor.*

I enlighet med remitterat förslag bör det ske en minskning av skattebefrielsen för vissa biodrivmedel. Befrielsen från energiskatt bör bland annat minskas för etanol som låginblandas i bensin från 89 procent till 79 procent samt för höginblandad etanol från 100 procent till 77 procent av den energiskatt som gäller för bensin. *Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 640 miljoner kronor.*

I enlighet med remitterat förslag bör möjligheten att använda märkt olja i båtar begränsas. Medgivande om att ha märkt olja i annan båt än sådan som tillhör statliga myndigheter bör endast lämnas om båten används uteslutande för annat än privat ändamål. Därutöver krävs fortfarande särskilda skäl för att medgivande att ha märkt olja i båt ska meddelas. *Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 4 miljoner kronor.*

Delvis i enlighet med remitterat förslag kan det genomföras en förändring i undantagen från skatteplikt för el. Folkpartiet accepterar i dagsläget den del av förslaget som följer på det avtal mellan Sverige och Norge som regeringen lagt på riksdagens

bord. Folkpartiet motsätter sig dock i dagsläget den höjning av skatten på solkraft som samtidigt aviserats. Efter riksdagens slutliga behandling av proposition 2014/15:110 avser Folkpartiet att i samtliga delar åter pröva det remitterade förslaget. *Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 37 miljoner kronor.*

I enlighet med remitterat förslag bör miljöskatterna på naturgrus och bekämpningsmedel höjas. Skatten på naturgrus bör höjas från 13 kronor till 15 kronor per ton naturgrus. Syftet med skatten på naturgrus är att åstadkomma bättre hushållning med naturgruset och påskynda utvecklingen mot alternativa material. Skatten på bekämpningsmedel bör vidare höjas från 30 kronor till 34 kronor för varje helt kilogram verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet. *Förändringarna beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 11 miljoner kronor.*

14.2. Reformen för en effektivare statsförvaltning

Anslagen för myndigheternas verksamheter ökas varje år i takt med att pris- och lönenivåer i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta tillvara besparingsmöjligheter hos myndigheterna föreslås att denna så kallade pris- och löneomräkning (PLO) från och med 2017 inte räknas upp i en snabbare takt än åren 2015–2016 utan att den reducerade uppräknings som nu ligger fortlöper åren 2017–2018. Försvaret bör undantas. *Förändringen beräknas 2017 stärka de offentliga finanserna med ca 590 miljoner kronor.*

Som tidigare aviserats i bland annat Alliansens budgetmotion för 2015 finns det besparingspotential i myndigheternas lokalkostnader. Ekonomistyrningsverket har bl.a. föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran från och med ett visst beräkningsår. Metoden tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet. Det finns myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Exempelvis museer som Nationalmuseum och Waldemarsudde eller andra myndigheter som t.ex. Regeringskansliet och Kungliga biblioteket föreslås utgöra undantag från den nya beräkningsmetoden. Ändringen bör tillämpas för hyreskontrakt som tecknas efter den 1 januari 2016. *Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 68 miljoner kronor.*

14.3. Ytterligare förslag i enlighet med regeringens aviseringar

I enlighet med regeringens förslag föreslås en höjd beskattning av sparande på investeringskonto och i kapitalförsäkring. Vid beräkningen av schablonintäkten för

investeringssparkonto respektive skatteunderlaget för kapitalförsäkring ska kapitalunderlaget multipliceras med statslåneräntan ökad med 0,75 procentenheter. Schablonintakten respektive skatteunderlaget ska dock beräknas till lägst 1,25 procent av kapitalunderlaget. Sparande i investeringssparkonto kommer också fortsättningsvis att vara skattemässigt gynnat i förhållande till konventionell kapitalbeskattning.

Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 2 000 miljoner kronor.

I enlighet med regeringens förslag bör investeraravdraget anpassas till kommissionens riktlinjer om statligt stöd för att främja riskfinansieringsinvesteringar. Förändringen beräknas 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 17 miljoner kronor.

Folkpartiet föreslår, delvis i överensstämmelse med regeringen, att flyttbidraget inom utgiftsområde 14 till den som är eller riskerar att bli arbetslös kan utgå från den 1 januari 2016. Förändringen beräknas under 2016 stärka de offentliga finanserna med ca 50 miljoner kronor.

Den överbudgetering som finns på anslag 2.64 under utgiftsområde 16 bör justeras. Den i vårpropositionen aviserade beräkningstekniska korrigeringen bör genomföras. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna med 389 miljoner kronor 2016.

15. Politiska riktlinjer per utgiftsområde

15.1. Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

I utgiftsområde 1 ingår bl.a. utgifter för statschefen, riksdagen, riksdagens ombudsmän (JO), Sametinget, Regeringskansliet och länsstyrelserna samt demokratipolitik, nationella minoriteter och medier.

Sverige är inte skonat från politiskt våld. Enligt Säpo är de tre främsta våldsutövande extremistmiljöerna i Sverige den vänsterautonoma miljön, vit makt-miljön och den våldsbejakande islamistiska extremismen. Men vi vet inte hur morgondagens extremism gestaltar sig, och därför behövs en bred syn på den våldsbejakande extremismen. De blodiga terrorattentaten i Paris och Köpenhamn, som riktade sig mot det fria ordet och mot judar, måste leda till ökade förebyggande och brottsbekämpande insatser och förbättrat skydd. Det växande antalet svenskar som rekryteras till IS och andra terrorgrupper måste mötas med kraftfulla insatser. Det är viktigt att polis och säkerhetspolis motverkar denna brottslighet, men minst lika viktigt att arbeta förebyggande. På Folkpartiets initiativ presenterade alliansregeringen Sveriges första nationella handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, och alliansregeringen tillsatte också en nationell samordnare. Den treåriga handlingsplanen omfattade bland annat åtgärder för att öka kunskapen om våldsbejakande extremism, förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistgrupper och underlätta avhopp för dem som redan anslutit sig till sådana grupper. Vidare innehöll handlingsplanen åtgärder för att stärka strukturer för samverkan och åtgärder för att motverka grogrunderna för det ideologiskt motiverade våldet. Det är angeläget att detta arbete drivs vidare. Utöver de åtgärder som ligger inom ramen för detta utgiftsområde behövs också skärpt lagstiftning, bland annat vad gäller resor för att ansluta sig till terrorgrupper, och ökat internationellt samarbete mot våldsbejakande extremism.

Sverige har alltid varit ett land med etnisk mångfald och många språk. Folkpartiets minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt minoritetsspråk och vara delaktig i sin kultur. Därför är Folkpartiet pådrivande för att förbättra individens tillgång till undervisning, kultur och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Under alliansregeringen ökade antalet kommuner som ingick i de samiska och finska förvaltningsområdena kraftigt och rätten till undervisning i minoritetsspråk har förbättrats. Folkpartiet fortsätter att driva på för en aktiv minoritetspolitik.

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Alliansregeringen inrättade ett särskilt budgetanslag för långsiktigt arbete för romsk inkludering. Vi är kritiska till att regeringen den 8 april 2015 aviserat sänkta ambitioner

på detta område från 2016 och framåt. Folkpartiet liberalerna anser att arbetet för romsk inkludering måste fortsätta, utan sänkta ambitioner och med fokus på bl.a. utbildning och jobb.

Regeringen har nyligen lagt fram en proposition (2014/15:88) med ett antal förslag till förändringar i presstödsförordningen. I huvudsak motsvarar förslagen i propositionen ett antal av förslagen från presstödskommittén, där det i september 2013 nåddes en principuppgörelse som sju partier står bakom. För Folkpartiets syn på presstödsfrågorna under de närmaste åren hänvisar vi till Alliansens följdmotion (2014/15:3067).

Folkpartiet vill ge väljaren större makt och insyn i det demokratiska systemet. Därför anser vi att politiska partiers skyldighet att redovisa sina intäktskällor ska gälla också på den lokala och regionala nivån, och att reglerna om anonyma gåvor måste skärpas. Personvalet ska få ökad tyngd genom att gränsen för när kandidater kan bli invalda genom personval sänks från dagens 5 procent.

15.2. Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning omfattar politiken för finansmarknaden och den statliga förvaltningspolitiken.

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem. Folkpartiet vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilt skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning.

Folkpartiet välkomnar ett allt närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i EU under 2015 fullt ut etableras en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond för finansiering av resolution. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan snarast söka medlemskap i denna så kallade bankunion.

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas i en riktning så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Folkpartiet föreslår i avsnitt 14.2 en fortsatt lägre uppräkningsstakt av myndigheternas förvaltningsanslag.

Inom lokalförsörjningsområdet ser vi flera möjligheter till vidare effektivisering. Det är rimligt att ESV får en starkare roll än idag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län samt att befintliga myndigheter i centrala Stockholm

i flera fall bör överväga alternativa placeringar i exempelvis närförorter. Folkpartiet utvecklar ett sådant förslag i avsnitt 14.2.

15.3. Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution omfattar huvuduppgifterna beskattning, uppbörd av skatt, tull och avgifter samt verkställighet och indrivning av skatter och avgifter.

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är centralt i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn.

Myndigheterna inom utgiftsområdet ska underlätta för medborgare och företag att göra rätt för sig. Medborgare och företag som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling och de ska känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. De regelverk och rutiner som myndigheterna själva disponerar över ska vara så enkla som möjligt.

För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att medborgare och företag behandlas enhetligt och rättssäkert. Det gäller t.ex. handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra enhetligheten och rättssäkerheten.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi gör att hoten mot våra skattebaser ökar. Det är därför fortsatt viktigt att vi inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska.

Inom tullområdet vill Folkpartiet markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den kommande unionstullkodexen är i detta perspektiv mycket välkommen.

15.4. Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

I utgiftsområde 4 ingår myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, domstolsväsendet samt kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten, Domarnämnden och Gentekniknämnden.

Folkpartiet har varit pådrivande för att polisverksamheten sedan årsskiftet 2015 har samlats i en nationell myndighet. Den nya organisationen ger nya förutsättningar att samla expertis kring ovanliga brott och att upptäcka mönster där gärningsmän har hela Sverige som verksamhetsfält. Under alliansregeringen gjordes också en kraftig utbyggnad av rättsväsendet. Idag finns över 20 000 poliser i tjänst. På senare år har

också allmänhetens trygghet ökat påtagligt, vilket visas av de regelbundna nationella trygghetsundersökningarna (NTU).

Men arbetet måste fortsätta. En prioriterad uppgift är nu att fler brott ska klaras upp och leda till att gärningsmannen får en påföljd. För att polis och åklagare ska kunna utreda fler brott behövs specialisering och tydligare ansvarsfördelning. Vi vill ha fler civila utredare med expertkunskaper, till exempel inom it-brott eller ekonomisk brottslighet.

En synlig och lokalt närvarande polis är A och O för att allmänheten ska känna sig trygg. Det är lika viktigt i våra storstäder som på mindre orter och landsbygd. Övergången från närpolisområden till lokalpolisområden får inte leda till att den lokala förankringen minskar, utan det är tvärtom av stor betydelse att polisens samarbete med andra aktörer i lokalsamhället ökar. Folkpartiet har verkat för att lokala poliskontor inrättats i utsatta stadsdelar där otryggheten är stor, och utvärderingar från Brottsförebyggande rådet visar att de har effekt.

Internet underlättar tillvaron men ökar också sårbarhet, inte minst när det gäller risken att utsättas för brott. Internet har blivit en arena för hat, hot och kränkningar. Det är viktigt att poängtera att samma lagar och regler gäller på internet. Det förutsätter bland annat att samhället griper in när överträdelser sker. Ett hot på internet ska hanteras, utredas och lagföras på precis samma sätt som andra hot. På Folkpartiets och Alliansens initiativ har riksdagen våren 2015 tagit ställning för ett antal åtgärder för att minska utsattheten mot it-relaterade brott, t.ex. skärpt straff för grooming och en anpassning av bedrägeribestämmelsen.

Insatserna mot den organiserade brottsligheten behöver byggas ut och det internationella samarbetet förstärkas. Vi i Folkpartiet är inte rädda för ett tätare samarbete mellan Europas stater på brottsbekämpningens område. Tvärtom ser vi det som en huvuduppgift för EU. Det måste bli lika smidigt för polis och åklagare att arbeta i det gränslösa Europa som det nu är för brottslingarna. EU:s polissamarbete Europol bör uppgraderas till ett Europas FBI, en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda allvarliga brott där flera länder berörs. Vi stöder också förslaget om att ta en första steg mot en europeisk åklagarmyndighet.

Brottsförebyggande rådets undersökningar visar att andelen ungdomar som begår brott har minskat tydligt på senare år. Den bästa insatsen för att ungdomar inte ska fastna i en kriminell livsstil är att arbeta förebyggande och snabbt fånga upp ungdomar i riskzonen. Socialtjänst, polis, skola och andra aktörer måste ha ett tätt samarbete. Arbetsmetoden med så kallade sociala insatsgrupper, där olika aktörer samordnar sina insatser för en ung människa på väg in i en kriminell livsstil, har visat sig framgångsrik och behöver spridas över landet.

Skyddet mot sexualbrott och brott i nära relationer måste stärkas ytterligare. Sedan den 1 juli 2013 har våldtäktsbegreppet breddats till att omfatta fall där offret inte gjort motstånd för att hon varit i en särskilt utsatt situation. Vi vill komplettera sexualbrottslagstiftningen med en separat bestämmelse om sexuella handlingar som genomförs utan en persons samtycke. Även den som borde ha förstått att det inte funnits något samtycke ska kunna dömas. Folkpartiet vill även skärpa lagstiftningen om kontaktförbud och få en ökad användning av elektronisk fotboja. I särskilt allvarliga fall ska kontaktförbudet kunna gälla en hel kommun, så kallad omvänd kommunarrest. Det är gärningsmannens rörelsefrihet som ska begränsas, inte offrets.

Hatbrott fortsätter att vara ett allvarligt problem för individer och grupper som är utsatta för andras fördomar på grund av religion, sexuell läggning, hudfärg eller någon annan personlig egenskap. Hatbrott måste hanteras mer professionellt och de drabbades förtroende till polisen och rättsväsendet måste höjas så att fler människor vågar anmäla, berätta om vad de utsatts för och kan utgå från att myndigheterna går till botten med anmälningarna.

Rekryteringen till uppdraget som nämndeman behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. Nämndemän ska finnas i första instans, det vill säga tingsrätt och förvaltningsdomstol. I högre instans ska målen enbart avgöras av lagfarna domare.

Folkpartiet vill samla integritetsfrågorna hos en myndighet med ett brett mandat. Vi vill också att alla lagförslag ska granskas ur ett integritetsperspektiv, på samma sätt som deras effekter för t.ex. ekonomin eller jämställdheten analyseras. Även integritetspåverkande lagar som redan antagits ska utvärderas regelbundet.

15.5. Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

Utgiftsområdet rymmer frågor med anknytning till Sveriges relationer till, och överenskommelser med, andra stater och internationella organisationer. Här ingår bland annat freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, forskning, andra insatser som rör säkerhetspolitik och nedrustning samt samarbetet inom Norden, Nato, EU, FN och Östersjöregionen. Två myndigheters verksamhet faller inom utgiftsområdets ram: Inspektionen för strategiska produkter och Svenska institutet.

För Folkpartiet är det en självklarhet att Sverige ska vara en del av det internationella samarbetet. Vi är tydliga med att Sveriges säkerhet tryggas bättre i samarbete med andra. Folkpartiet anser att ett svenskt Natomedlemskap skulle säkra fred och frihet tillsammans med andra länder som delar våra värderingar i vårt närområde såväl som globalt. Vi ser också att det i vår oroliga omvärld fortsatt finns ett stort behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor. I arbetet för fred och säkerhet,

konfliktlösning och internationell samverkan har FN en särställning. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. FN behöver reformeras för att bli mer handlingskraftigt och trovärdigt.

Folkpartiet vill att Sverige i EU, FN och i andra internationella organisationer ska vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i en värld där dessa grundläggande principer är långt ifrån självklara.

15.6. Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Den verksamhet som finansieras från utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap kan delas in i fyra undergrupper: försvar, samhällets krisberedskap, strålsäkerhet samt elsäkerhet.

I och med Ukrainakonflikten har det säkerhetspoliska läget i vår omvärld allvarligt försämrats. Vi har sett hur de ryska militärövningarna mot Sverige och våra nordiska grannländer både ökat i antal och blivit allt mer aggressiva. Mot bakgrund av det finns ett stort behov av en förstärkt försvarsförmåga. Vi föreslog i försvarssamtalen att de ekonomiska anslagen till försvaret sammantaget bör höjas med 18 miljarder kronor för perioden 2015–2020. Folkpartiet föreslår, om hänsyn tas till regeringens aviserade höjningar av ungdomsarbetsgivaravgiften, stärkta försvarsanslag med 2 miljarder kronor 2016, 3 miljarder kronor 2017 och 4 miljarder kronor för 2018 och därefter. Grunderna för vårt ställningstagande utvecklas närmare i avsnitt 9.

15.7. Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Under utgiftsområdet Internationellt bistånd finns sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Sida, Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademien, Riksrevisionens anslag för internationellt utvecklingssamarbete och anslaget för utvärdering av internationellt bistånd.

Liksom för liberaler i alla tider är internationalismen en central värdering för Folkpartiet idag. Ett generöst bistånd är ett konkret uttryck för denna värdering som markerar solidaritet med människor i andra länder och ansvarstagande för vår omvärld. Folkpartiet värnar det så kallade enprocentsmålet.

Folkpartiet liberalernas utvecklingspolitik tar sin utgångspunkt i varje människas egen inneboende förmåga och tanken att vi har ett ansvar för vår omvärld, i synnerhet för människor som lever i länder där det råder fattigdom och förtryck.

Demokrati och frihet är det viktigaste verktyget för att bekämpa fattigdom och skapa utveckling. De fattigaste länderna i världen tillhör samtidigt de ofriaste. I länder där man inte får rösta eller uttrycka sig fritt är människor ofta även förhindrade att äga, handla, ärva, belåna eller fritt teckna kontrakt. Dessa civilrättsliga restriktioner kväver

individens inneboende kraft och förhindrar ekonomisk utveckling. Det gäller i synnerhet för kvinnor. Om kvinnor i u-länder dessutom inte kan välja sina lagstiftare blir det inga satsningar på mödravård. Och om flickor förvägras tillgång till utbildning är möjligheten liten att kräva samma rättigheter som män. Det är därtill en empiriskt belagd erfarenhet att det i demokratier inte uppstår akut hungersnöd. Därför är demokrati och mänskliga rättigheter inom biståndet så centralt.

Folkpartiet har under lång tid kämpat för att demokrati, yttrandefrihet, jämställdhet och biståndseffektivitet ska få en framträdande roll i biståndspolitik. Den synen fick stort genomslag i den omläggning av svenskt utvecklingssamarbete som alliansregeringen genomförde. Antalet samarbetsländer minskade från 70 till drygt 30 länder. En särskild kategori för bistånd till demokratikämpar i diktaturer som Kuba, Zimbabwe och Vitryssland skapades, och för första gången blev demokrati en av huvudprioriteringarna i biståndet. Folkpartiet arbetar för att denna inriktning även framöver ska präglade svenskt utvecklingssamarbete.

Sverige måste fortsätta driva på i frågor som hos många biståndsgivarländer betraktas som politiskt känsliga, framförallt kvinnors rätt till sin kropp, sin sexualitet och rätten till fri abort, det som brukar beskrivas som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, samt hbtq-personers rättigheter.

Vår vision på lång sikt är att utvecklingen i världen blir så positiv att bistånd inte längre behövs och därmed kan avvecklas. Men dit är det långt. Förtryck och ofrihet, svält och undernäring, mödradödlighet, brist på skolgång och sjukvård är utmaningar som måste mötas. Folkpartiet är en garant för ett värderingsstyrt, generöst och effektivt bistånd.

15.8. Utgiftsområde 8: Migration

Utgiftsområdet omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i och vistas i Sverige samt frågor som rör mottagande av asylsökande.

Folkpartiet liberalerna värnar asylrätten. Att söka skydd undan förföljelse och förtryck är en mänsklig rättighet. Sverige ska vara ett öppet, tolerant och dynamiskt land. Vi värnar om dem som drabbas av personlig förföljelse och som tvingas fly på grund av sin politiska övertygelse, etnicitet, religion, kön, sexualitet eller könsidentitet. För dem måste asylprocessen kvalitetssäkras. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Kritik från FN:s flyktningorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning. Ensamkommande barn ska särskilt värnas.

EU antog 2013 nya minimiregler i asylsystemet. Det är ett viktigt steg mot ett gemensamt asylsystem i hela EU, men arbetet för att stärka EU:s gemensamma

asylpolitik behöver fortsätta. Alla EU-länder bör ta emot kvotflyktingar och EU-länderna bör gemensamt införa en möjlighet till asylvisum. Det är också av yttersta vikt att EU-länderna ökar sina gemensamma åtgärder för att förebygga att Medelhavet blir en dödsfälla för de migranter som fraktas i sjöodugliga farkoster av cyniska människosmugglare.

Arbetskrafts- och företagarinvandring bidrar till Sveriges tillväxt. Folkpartiet har medverkat till att det sedan 2008 är lättare att komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare. Arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES utgör bara 0,4 procent av det totala antalet sysselsatta i Sverige, men de hjälper till att minska bristen på arbetskraft i många sektorer. De finns i alla yrken, och ofta är de högt kvalificerade.

Arbetet med att underlätta för arbetskrafts- och företagarinvandring bör fortsätta. Det bör bli enklare att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige. Folkpartiet medverkade till att alliansregeringen 2014 lade fram reformförslag för att underlätta för doktorander att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd i Sverige. Genom denna reform har det också blivit möjligt för studenter att stanna kvar i sex månader efter slutförda högskolestudier för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna att starta näringsverksamhet i Sverige. Dessutom har det införts enklare och tydligare regler för medföljande familjemedlemmar till näringsidkare och studenter.

Att fler kommer till Sverige och jobbar är bra för vårt lands välstånd och utveckling. Jobb är en nyckel in i det svenska samhället och avgörande för människors frihet. Den som inte har ett arbete tvingas leva på bidrag och hamnar ofta i utanförskap. Därför måste en generös asylpolitik kombineras med en väl fungerande integrationspolitik som fokuserar på jobb. Detta utvecklar vi i avsnitt 8.

15.9. Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar hälso- och sjukvårdspolitik, folkhälsopolitik, funktionshinderspolitik, politik för sociala tjänster – omsorg om äldre, individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning, barnrättspolitik samt alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- samt spelpolitik.

Målet för liberalismen är den enskilda människans frihet och livschanser. Ingen människa ska vara fången i de villkor han eller hon föddes in i. En socialliberal huvuduppgift är att sträva efter jämlikhet i livschanser, och underlätta social rörlighet. Respekten för den enskilda människan är särskilt viktig när hon är i en utsatt situation.

Människors efterfrågan på välfärdstjänster väntas öka i högre takt än tillväxten. En högre andel äldre i befolkningen, nya och effektiva men kostsamma läkemedel och

medicinska behandlingar samt behovet av stora investeringar i teknik kräver stora resurser och hög kompetens. Svårigheterna blir särskilt tydliga i mindre landsting och kommuner där befolkning och skatteunderlag minskar. Utvecklingen riskerar att ge upphov till större skillnader i både utbud och kvalitet beroende på var man bor.

Kvaliteten på såväl vård som omsorg och socialtjänstens insatser varierar mellan kommuner, mellan landsting och regioner men också inom dessa. Orättvisan följer inte bara geografi. Kvinnor får generellt sämre vård än män liksom socioekonomiskt svaga grupper får sämre vård än de med högre utbildning och inkomst. Människor med mer komplexa vårdbehov hamnar alltför ofta i kläm – eller i glappet – mellan landsting och kommun, mellan primär- och specialistvård och mellan olika typer av specialiserad vård. Att skapa förutsättningar för att landsting och kommuner ska kunna upprätthålla den kompetens och kapacitet som behövs för ett brett utbud av välfärdstjänster, med respekt för den kommunala självstyrelsen, är en central uppgift för regering och riksdag.

Välfärdstjänsterna behöver finansieras, men de behöver också bemannas. Vården och omsorgen behöver locka fler, och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga.

Det bör vara möjligt att få mer vård för skattepengarna. Sverige tillhör de länder som har störst andel läkare och sjuksköterskor per tusen invånare inom OECD, men vi har samtidigt minst antal patientbesök. Det som mäts görs, men många som arbetar i olika välfärdstjänster idag upplever att de får ägna så mycket tid åt att mäta att de inte hinner med att göra. Omkring 25 procent av alla vårdtillfällen inom svensk sjukvård är akuta återinläggningar som hade kunnat undvikas. WHO pekar på att 90 procent av all diabetes, 80 procent av alla hjärtinfarkter och 30 procent av all cancer kan förebyggas av sunda levnadsvanor. En procent av befolkningen står för cirka 30 procent av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna, och 10 procent av befolkningen står för cirka 70 procent av kostnaderna.

Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner i äldreomsorgen, måste snabbare tas tillvara och spridas.

Valfriheten mellan olika alternativ i vård och omsorg behöver värnas och utvecklas vidare. Samtidigt behöver den enskildes inflytande över och delaktighet i sin egen vård och omsorg öka. Det måste vara möjligt att kombinera rättssäkerhet och kostnadskontroll med flexibilitet och respekt för människors integritet.

Folkpartiet har länge använt uttrycket ”det glömda Sverige” för att beskriva sina socialpolitiska ambitioner. De som mest behöver stöd är ofta de som själva har svårast att göra sig hörda. Idag handlar det till exempel om missbrukare, psykiskt sjuka, hemlösa, utsatta barn och personer med funktionsnedsättningar. Självförverkligande ska

inte vara ett privilegium för ett fåtal. Vi vet att en funktionsnedsättning kan påverka livets alla skeenden och förutsättningar för delaktighet. En liberal politik för funktionshinder är en politik för mänskliga rättigheter för alla.

Folkpartiet har bland annat därför varit pådrivande för flera viktiga reformer för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen. Intentionerna i den reformen behöver värnas, och därför behöver lagen förtydligas och innehållet utvecklas med fokus på rätten att ha ett arbete, vara förälder och leva ett jämlikt liv. Det handlar bland annat om definitionen av så kallade grundläggande behov samt om personkretsindelningen är ändamålsenlig.

Alla system kan missbrukas, och alla system behöver kontrollfunktioner. Arbetet mot fusk och felutnyttjande bör fortsätta, men fokus behöver skifta. Regler och kontroller bör inriktas mer på att avslöja oseriösa aktörer, och mindre på detaljreglering och åtstramningar för personer med ett faktiskt behov av stöd.

Globaliseringen skapar utmaningar för välfärden, men också möjligheter. När människor rör sig allt mer över gränser blir de sociala klyftorna större också i vårt eget land. Sammanhållningen i ett samhälle som blir allt mer heterogent behöver värnas. Välfärdspolitikerna bör syfta till att överbrygga och sluta klyftor, och samtidigt bidra till social rörlighet. Mångfalden bland dem som arbetar i välfärden bör tas tillvara, och samtidigt bör välfärdstjänsterna utvecklas för att möta mångfalden bland dem som behöver dem.

Den psykiska ohälsan särskilt bland unga har ökat under flera decennier. Tidigare regeringar, både socialdemokratiska och Alliansens, har gjort riktade satsningar, men mycket tyder ändå på att psykiatrin är eftersatt. 20 år efter psykiatrireformen har landsting och kommuner fortfarande svårt att samarbeta. Tröskeln att få vård är hög och väntetiderna är långa. Arbetet med suicidprevention behöver uppmärksammas.

15.10. Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning omfattar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall, boendetillägg, närståendepenning, medel för köp av arbetshjälpmedel m.m., aktivitets- och sjukersättning, handikappersättning, ersättning vid arbetsskador och inom det statliga personskadeskyddet (tidigare benämnt kroppsskador) samt bidrag för sjukskrivningsprocessen.

Kostnaderna för sjukskrivning och förtidspension har periodvis varit mycket höga. Under första halvan av 2000-talet fick 20 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år sin försörjning från sjukförsäkring, arbetslöshetsersättning eller från socialbidrag,

dubbelt så många som 1970. Andelen förtidspensionärer år 2005 var tre gånger högre än 1970. Sedan dess har sjuktalen och kostnaderna för sjukförsäkringen sjunkit för att sedan återigen öka något. Alliansregeringens reformer och attitydförändringar har gett resultat. Det är djupt oroande att regeringen aviserat att riva upp stora delar av dessa reformer.

Folkpartiet välkomnar och stödjer i huvudsak de förslag som den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (SOU 2015:21) har lagt fram för sjukförsäkringen, för arbetsskadeförsäkringen och om ett mer rättvisande inkomstunderlag. Vi beklagar samtidigt att kommittén inte nådde längre.

Folkpartiet delar socialförsäkringsutredningens uppfattning att det för närvarande och under överblickbar tid endast finns begränsade offentliga resurser till förfogande för reformer av socialförsäkringarna. Målet behöver dock fortsatt vara ett tydligare samband mellan förmåner och inbetalade premier. Ju större andel av befolkningen som inte får hela sin inkomst försäkrad, desto fler börjar ta ut privata tilläggsförsäkringar för att täcka upp den del av inkomsten som den allmänna sjukförsäkringen inte ersätter. Då urholkas tilltron till vårt samhälles allmänna trygghetssystem. De stora förlorarna blir då de som behöver det offentliga sjukförsäkringssystemet mest, det vill säga låginkomsttagare och sjuka. Ett tydligare samband mellan premier och förmåner minskar också incitamenten för skatteplanering och skattefusk.

Det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Stimulansmedel som sjukskrivningsmiljarden, kömiljarden och rehabiliteringsmiljarden har fyllt och bör fortsätta fylla viktiga funktioner för att korta väntetider på behandling och rehabilitering och för att se till att rätt insatser sätts in i rätt tid.

Än mer effektiva än stimulansmedel är åtgärder via hälso- och sjukvårdens egna budgetar. Därför behöver arbetet med att utveckla Finsam fortsätta, med större engagemang och större frihet.

Det är nödvändigt med ett tydligt regelverk för hur och när myndigheter, arbetsgivare och den sjukskrivne ska samarbeta för att återgång i arbete ska bli möjligt. Innan de fasta tidsgränserna i sjukförsäkringen infördes hölls människor i passivitet och ovisshet på obestämd tid. Det skapade lidande och utslagning. Det är olyckligt att regeringen nu aviserat att tidsgränserna ska avskaffas.

Aktivitetsersättningen behöver ses över. Även om vissa reformer har gjorts är den för passiv för många och ger samtidigt ett otillräckligt skydd för andra unga som på grund av sjukdom inte kan försörja sig själva. Unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få studiemedel.

15.11. Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd samt efterlevande pensioner till vuxna, dvs. omställningspension, änkepension och särskild efterlevandepension. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

Folkpartiet står tillsammans med de andra allianspartierna och Socialdemokraterna bakom den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen, som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker, och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också fortsatt göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen. När Miljöpartiet ingår i regeringen har detta parti möjlighet att bidra till och medverka i pensionsarbetsgruppens arbete.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är viktig både för dagens och morgondagens pensioner. Alliansregeringen sänkte skatten för pensionärer totalt fem gånger, vilket sammanlagt har gett en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad jämfört med 2006.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor – både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre tillvara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge man har rätt att vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till 69 år, vilket vi utvecklar närmare i avsnitt 11.2. På sikt bör åldersgränserna för pensionsuttag och rätten att stanna kvar i arbetslivet knytas till medellivslängdens utveckling. Fördomar och diskriminering måste bekämpas, och regler och avtal som hindrar äldre att arbeta om de vill bör ses över.

I samband med behandlingen av höstbudgeten beslutade riksdagen att tillkännage för regeringen att en offentlig utredning bör tillsättas senast den 1 juni 2015 med uppdrag att utreda om det, inom ramen för pensionsöverenskommelsen, går att förändra pensionssystemet så att mer av den intjänade pensionen fördelas lika mellan makar. Det är en angelägen utredning. Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Över ett arbetsliv summerar dessa ojämställdhetsfaktorer till 3,6 miljoner kronor i lägre inkomst för en genomsnittlig kvinna jämfört med en genomsnittlig man. Följden av ett ojämnt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas ojämnt. Vi ser också att många kvinnor som

levt i äktenskap där löneskillnaderna inte upplevts som så allvarliga så länge som man hållit ihop, drabbas av dubbel orättvisa den dag då makarna går skilda vägar.

15.12. Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn finns tre typer av förmåner: de generella bidragen barnbidrag och adoptionsbidrag, försäkringarna föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår och de behovsprövade bidragen bostadsbidrag, underhållsstöd och vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Folkpartiet vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste förstärkas. Vårnadsbidraget ska avskaffas. Barnbidraget ska fortsätta vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Folkpartiet ser detta och föreslår åtgärder för att ändra på denna ordning. Både pappamånaderna och jämställdhetsbonusen är instrument i försäkringen som Folkpartiet introducerat för att öka jämställdheten i uttaget.

Att öka antalet icke överlåtbara månader har visat sig vara den mest effektiva metoden för att öka jämställdheten i uttaget. Därför är det rimligt att en sådan förändring prioriteras högt och inte skjuts på framtiden. Ytterligare en månad bör därför öronmärkas åt vardera föräldern, utan att detta påverkar det totala antalet månader i föräldraförsäkringen. Vid sidan av denna ytterligare öronmärkning bör jämställdhetsbonusen förstärkas. Folkpartiet utvecklar denna politik i avsnitt 10.2.

Vårnadsbidraget har förstärkt utanförskapet för kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Istället för att försöka komma in eller tillbaka på arbetsmarknaden efter föräldraledighet väljer många att stanna hemma ytterligare en tid med vårdnadsbidrag. Detta har ytterligare försvårat inträdet på arbetsmarknaden för grupper som redan idag har det svårt. Det är få som väljer vårdnadsbidrag, men bland dem som

gör det är lågutbildade kvinnor med utländsk bakgrund tydligt överrepresenterade. Vårnadsbidraget bör därför avskaffas.

15.13. Utgiftsområde 13: Jämställdhet och integration

Utgiftsområdet omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering och jämställdhetspolitik samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

Sverige står inför en situation där fler än tidigare söker skydd i vårt land. Integrationspolitiken måste förbättras och mottagningssystemet anpassas till att det kommer fler. En human asylpolitik måste kombineras med en väl fungerande integrationspolitik med fokus på jobb. Grunderna och riktlinjerna för Folkpartiets integrationspolitik utvecklas i avsnitt 8.

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. Folkpartiet och övriga allianspartier har under senare år drivit på för ett stärkt skydd mot diskriminering. Bland annat har skyddet mot åldersdiskriminering stärkts och ett förbud mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har införts.

Fortsatt arbete krävs dock för att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund, för att skapa en lagstiftning som är så effektiv och heltäckande som möjligt samt för att lagstiftningen fullt ut ska få genomslag. Diskrimineringsombudsmannens (DO) verksamhet är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering.

Jämställdhet är inte en fråga om tyckande, det är en fråga om kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Folkpartiet utgår från dessa fakta, ser hur de drabbar individer, ser strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Tack vare den tidigare regeringens ekonomiska politik har kvinnor fått bättre ekonomiska förutsättningar. Sedan 2006 har den genomsnittliga arbetstiden för kvinnor ökat, och andelen kvinnor som arbetade heltid 2013 var högre än någonsin tidigare.

Folkpartiet vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män. Det handlar bland annat om att höja lönerna för lärare, sjuksköterskor och andra kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Folkpartiets satsning på karriärlöner för skickliga lärare höjer redan idag lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademiker yrke.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Därför är det också viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna. I detta perspektiv är det också centralt att inse att det hedersrelaterade våldet är ett allvarligt hot mot individens frihet och en central jämställdhetsfråga.

Folkpartiet presenterar i avsnitt 10 nya och vidare satsningar för ökad jämställdhet i hela Sverige.

15.14. Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområdet består bland annat av matchning av arbets sökande och lediga jobb genom Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiska program. Vidare ingår ett antal andra myndigheter, såsom Arbetsdomstolen och Arbetsmiljöverket, samt statens medfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen.

Folkpartiets mål är full sysselsättning. Politiken måste skapa fler vägar till jobb eller eget företagande för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Den utdragna lågkonjunkturen har förstärkt vissa strukturella problem på arbetsmarknaden. Grupper som tidigare har haft problem med att etablera sig på arbetsmarknaden som lågutbildade ungdomar, personer med funktionsnedsättningar och utrikes födda från länder utanför Europa har fått det svårare. Även långtidsarbetslösheten har ökat, även om Sverige är bland de länder i EU som har lägst andel långtidsarbetslösa.

Alliansregeringen genomförde genomgripande reformer inom arbetsmarknadspolitiken i syfte att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Reformerna har inriktats på att stärka och tydliggöra arbetslinjen. Vidare tillsattes en utredning om översyn av Arbetsförmedlingen som regeringen dessvärre lagt ner. Folkpartiet anser att översynen måste återupptas och att Arbetsförmedlingen får den genomlysning som myndigheten förtjänar.

Arbetslösheten är dock fortfarande relativt hög, särskilt bland unga och nyanlända. Sverige behöver fler kunskapsintensiva jobb, men också fler enklare jobb. Genom en

ökad bredd av jobb kan vi få en hög sysselsättning, lägre utanförskap och mer resurser till välfärden.

Folkpartiet vill även se över lagen om anställningsskydd (LAS). Istället för att utgå ifrån anställningstid ska turordning baseras på den enskildes kompetens. Hur kompetens definieras ska parterna gemensamt komma överens om. Förändringen gör det lättare för unga att få fäste på arbetsmarknaden och gör det mindre riskabelt för äldre att byta anställning. Det ger en mer flexibel och välfungerande arbetsmarknad. Kan Alliansen, när alla partier nu genomlyser sin egen politik, landa i en ny gemensam ståndpunkt är vi beredda att i opposition försöka genomdriva en ändrad lagstiftning.

Folkpartiet vill att en flexiblare arbetsrätt kombineras med att arbetsgivarna avsätter mer resurser för omställning, till exempel vidareutbildning. Dessutom behöver tryggheten stärkas genom en allmän arbetslöshetsförsäkring med bättre villkor. Det är ett hål i vårt sociala skyddsnät att denna försäkring inte omfattar alla. Dagens a-kassor bör ersättas med en gemensam arbetslöshetskassa i statlig regi. Folkpartiets politik för fler jobb utvecklas närmare i avsnitt 6.

15.15. Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa. Våra väl anpassade beloppsnivåer ger människor möjlighet att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Studiemedelssystemet har under de senaste åren förstärkts påtagligt genom att alliansregeringen genomfört höjningar av studiemedelsbeloppet, barntillägget och fribeloppet.

Folkpartiets bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl avpassat. Ytterligare former kan dock på sikt bli aktuella. Folkpartiet vill bland annat fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av allt längre arbetsliv bör det även fortsatt vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Folkpartiet vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna att klara sin examen på utsatt tid.

15.16. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområdet Utbildning och universitetsforskning omfattar skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet, vuxenutbildning och eftergymnasial yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning samt myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet.

En skola med jämn och hög kvalitet är det främsta sättet att skapa goda livschanser för alla. Skolan ska fokusera på elevernas kunskapsresultat och ge varje elev tidigt stöd när det behövs. Därför behövs tidigare betyg, ökade resurser till lågstadiet och en tioårig grundskola med start från sex års ålder. För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan, istället för att landets 290 kommuner försöker styra upp skolan var för sig.

Det behövs också lugn och arbetsro i skolan. När det saknas studiero i klassrummet är de som behöver skolan mest de stora förlorarna. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. Vi vill därför införa ett ordningsomdöme och, vilket utvecklas i avsnitt 7.3, ett stöd till skolor att arbeta förebyggande.

Kunskap är skolans huvuduppgift. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper. När kunskap var mindre viktigt fick inte heller eleverna tillräckligt med stöd, och följderna blev sjunkande resultat. Folkpartiet har lett den totala omläggningen av svensk skola som genomförts under alliansregeringen. Bland alla reformer finns ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får fler matematiklektioner. Undervisningen för nyligen invandrade elever reformerades. Skolan ska ge extra stöd till de elever som behöver det, t.ex. fler lektioner i svenska för nyanlända elever. Genom en överenskommelse med den nuvarande regeringen kommer även en försöksverksamhet med betyg från år 4 att inledas. Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp tidigt. Elevernas kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1.

Alla skolor ska erbjuda läxhjälp och sommarskola och vi anser att resurser ska gå till de skolor som har störst utmaningar. Fler duktiga lärare ska finnas på skolor i utanförskapsområden.

Förskolan ska erbjuda barn en trygg omsorg, och är också viktig för att stimulera barns utveckling och lärande.

Vi behöver även satsa på lärarna. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. Folkpartiet införde

karriärtjänster i form av förstelärare och lektorer, vilka innebär statligt finansierade lönelöft på 5 000 kronor respektive 10 000 kronor i månaden. Denna reform stoppas nu delvis av regeringen. Lärarlegitimation och skärpta behörighetsregler har införts och lärarutbildningen har gjorts om och fått tydliga inriktningar.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig att bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är centralt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det också viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper, hela yrkeslivet.

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi rätten att starta friskolor och rätten att välja skola. En förutsättning för att friskolor ska få tillstånd ska vara att de uppfyller kvalitetskraven och har seriösa ägare som tar ett långsiktigt ägaransvar. Skolor som inte klarar kvalitetskraven ska stängas.

Med Folkpartiet och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och Folkpartiet vill fortsätta prioritera forskningen. Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten.

15.17. Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområde 17 består av sammanlagt femton delområden, förutom kultur, medier, trossamfund och fritid även bland annat ungdomspolitik, civilsamhällesfrågor samt folkbildning.

Kulturen är intellektets infrastruktur. Ett vitalt kulturliv är viktigt för vårt demokratiska samhälle. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna såväl sig själv, andra som samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet. Det räcker inte med att veta var man kan hitta information, man måste också ha kunskap som gör att man kan orientera sig i en värld av påståenden: bildning, helt enkelt.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

Kvalitet är nyckelordet i Folkpartiets kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

Kvalitetskultur kräver professionella kulturskapare. De som arbetar med kultur måste ha rimliga villkor. Konsthallar måste bli bättre på att följa avtalen om ersättningar vid utställningar och författare måste få god ersättning för boklån. Jämställdheten måste lyftas upp på kulturpolitikens dagordning.

Kulturen ska stå för såväl bredd som spets. Folkpartiet vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och samtidigt stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet. Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. Det är dags att väva samman kulturpolitik med landsbygdspolitik. På så sätt kan det skapas reella förutsättningar för utveckling i hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. Modellen behöver utvecklas och stärkas.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Kulturen ska vara tillgänglig, för både konsumenter och kulturskapare. Det förutsätter tillgängliga miljöer, en tillgänglig verksamhet och tillgänglig information. För att skapa tillgänglighet behövs ett strategiskt och målmedvetet arbete där det ingår en förståelse för vilka behov som en person med funktionsnedsättning kan ha.

Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas.

Sverige ska vara öppet, välkomnande, intresserat av omvärlden och söka sig utåt. Detta är särskilt viktigt på kulturens område. Sverige har i århundraden varit ett land med stor invandring, men också stor utvandring. Denna öppenhet och mångfald är avgörande för Sveriges välstånd, men också för vår kreativitet och kulturella kraft. Det vi idag känner som svenskt kulturarv har skapats i ett intimt samtal och utbyte med omvärlden. Sverige ska öka sitt engagemang i det internationella kultursamarbetet. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå ska skapas.

Den liberala idrottspolitiken syftar till att skapa möjligheter för kvinnor såväl som män, unga såväl som gamla att motionera och idrotta utifrån egna förutsättningar. Idrotten är Sveriges största folkrörelse som fyller en omistlig roll i civilsamhället. I

många städer och mindre samhällen är den lokala idrottsrörelsen en samlingspunkt där människor möts över traditionella sociala gränser. Vi vill främja en fri och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

15.18. Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

I utgiftsområde 18 ingår samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet samt konsumentpolitik.

Det behöver byggas fler bostäder och konsumenternas efterfrågan ska påverka bostadsmarknaden. För att det ska bli verklighet behövs enklare regler, mindre krångel och kortare planprocesser. Dagens regelverk hämmar konkurrensen inom byggsektorn vilket leder till högre produktionskostnader och dyrare bostäder för medborgaren.

Folkpartiet och alliansregeringen har genomfört en lång rad reformer för att förenkla plan- och byggprocessen, skapa förutsättningar för fler bostäder i nyproduktion och få till stånd ett bättre utnyttjande av det befintliga beståndet. Vi har avskaffat snedvridande produktionssubventioner och fastighetsskatten för nyproducerade hyresfastigheter, samt genomfört en omfattande översyn för att se hur regelverken kring bostadsbyggande kan förbättras. Genom de reformer som Folkpartiet och Alliansen genomfört och föreslagit, samt investeringar inom ramen för Sverigebygget, innebär vår politik att 300 000 nya bostäder kan tillkomma till 2020.

Regeringsskiftet har betytt sänkta ambitioner, reformstopp och en återgång till dyra åtgärder som visat sig verkningslösa. Det är oroväckande att den nuvarande regeringen nöjer sig med en byggtakt som innebär att 50 000 färre nya bostäder byggs fram till 2020. Regeringen har också försenat färdigberedda reformer, till exempel förändrade bullerregler för att möjliggöra fler bostäder i stadsmiljö där bostadsbristen är som svårast. Strukturereformerna lyser med sin frånvaro och ännu ett drygt halvår efter regeringsskiftet är det oklart vad den nya regeringen har för bostadspolitik.

Det som aviserats är i första hand återinförda byggsbubventioner. Detta är i grunden feltänkt. Bostadsbyggande är mycket långsiktiga satsningar, och därför är det avgörande att regelverket är stabilt och långsiktigt så att byggbolag vågar investera. Tillfälliga subventioner kan leda till att företag flyttar sina byggprojekt i tiden, men skapar inte i sig ett ökat byggande. Varje form av subventionssystem skapar också gränsdragningsproblem som leder till att konkurrensvillkoren snedvrids på ett godtyckligt sätt mellan byggprojekt som får och byggprojekt som blir utan subventioner. Den mest konkreta följden av den nuvarande regeringens politik är

mångmiljardsubventioner till byggföretag. En sådan misshushållning med skattebetalarnas pengar kommer inte att lösa bostadsbristen.

Folkpartiet vill istället gå vidare med ytterligare systemförändringar för att förenkla och korta ledtiderna i planprocessen, förenkla regelsystem utan tydliga mervärden för de boende och möjliggöra fler enkla bostäder. Det är även angeläget att bostadskonsumenter kan få tillgång till opartisk information om villkoren vid hyra av bostad. Det är viktigt att en tillförlitlig hyresstatistik utvecklas och är lätt tillgänglig.

Vid regeringsskiftet lämnade vi över ett Sverige där bostadsbyggandet ökar. Regeringens politik förhindrar en positiv utveckling istället för att underlätta den.

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på en framsynt stadsplanering med ett långsiktigt perspektiv. Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting och kommuner.

Samhällets mest utsatta som saknar bostad behöver insatser från det offentliga. Kommunernas bostadsförsörjningsplaner ska omfatta ett helhetsgrepp på behovet av insatser för hemlösa. Det behövs en mångfald av lösningar.

Den övergripande klimat- och miljöbelastningen i både produktion och förvaltning måste minska. Livscykelanalyser kan ge incitament för energieffektiviseringar.

Folkpartiet slår vakt om att konsumenter ska ha en stark ställning lokalt, nationellt och i EU. Därför har Folkpartiet varit pådrivande för att en nationell konsumentupplysning, som administreras av Konsumentverket, nu lanseras. På EU:s inre marknad gynnar det konsumenterna om handel med varor och tjänster sker utan hinder över gränserna. Men detta ställer också krav på gemensamt arbete med produktsäkerhet och konsumentskydd på en hög nivå, särskilt vid e-handel. Vi vill ha en stark och gemensam konsumentlagstiftning så att konsumenterna kan känna sig trygga i hela EU.

15.19. Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgiftsområde 19 omfattar medel för hållbara regionala tillväxtinsatser i form av projektverksamhet och olika former av regionala företagsstöd, samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden. Regionala hänsyn ska också tas inom andra utgiftsområden.

Globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Samhällen förändras. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val,

och det försvarar vi. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

Utgångspunkten för oss som liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal landsbygdspolitik strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individers utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer.

Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Folkpartiet vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter. Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget land inom EU som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik, och centrala flygplatser såsom Bromma flygplats måste finnas kvar. Folkpartiet motsätter sig införandet av en s.k. kilometerskatt som kommer att innebära avsevärt dyrare transporter och därmed sämre konkurrensvillkor. Det påverkar industrin, företagandet och jobben negativt och hämmar den regionala tillväxten.

Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är idag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Glesbygden måste få bättre it-kapacitet och statens huvudsakliga uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig.

15.20. Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård innefattar miljöpolitik och miljöforskning. Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljö kvalitetsmålen och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt.

Mänskligheten står inför globala utmaningar såsom klimatförändringar, utarmning av den biologiska mångfalden, brist på rent vatten och spridning av kemikalier. Alla dessa utmaningar hänger ihop och de påverkar framtiden för allt liv på jorden.

Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och utifrån marknadsekonomiska principer. En liberal miljöpolitik medverkar till att förenkla för människor att ta ansvar utan att detaljstyra deras vardagsliv. Vi utgår från försiktighetsprincipen och att förorenaren ska betala.

Miljöförstöring och klimathot stannar inte vid nationsgränser. Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft inom EU och i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Ett land som visar ledarskap och förenar välstånd med ansvar för miljö och klimat.

Teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljöproblem. Därför behövs fortsatt höga ambitioner för forskning och utveckling. Att bryta beroendet av fossila bränslen är nödvändigt för att rädda klimatet. Det krävs miljöanpassningar inom transportsystemet, energisystemet samt jord- och skogsbruket. Generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, är det mest effektiva redskapet.

För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser och fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten.

Allemansrätten ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd. För den biologiska mångfaldens och friluftslivets skull behövs det ett starkare strandskydd i trakter med högt exploateringsstryck. Det bör samtidigt vara lättare att få dispens från strandskyddet i områden med lågt exploateringsstryck.

Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del av rovdjursförvaltningen. Artdatabankens arbete ska främjas.

Sverige omges av hav som behöver skyddas genom avtal mellan alla kuststater. Den svenska havskusten måste återkommande städas från skräp såsom plast. Plasten bryts ned till mikroplast och dessa små partiklar tar sig in i näringskedjan, vilket är skadligt för människor, djur och natur. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd.

Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barn och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Tillsynen behöver förbättras och sanktionerna skärpas.

Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen.

15.21. Utgiftsområde 21: Energi

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel, distribution och användning av energi. Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i förnybar el har Sverige en säker, effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser. Näringsliv och privatpersoner måste kunna lita på en trygg elförsörjning med hög leveranssäkerhet till rimliga priser alla årets dagar. En långsiktig och stabil energiförsörjning är avgörande för klimatet, svenska jobb och svensk konkurrenskraft och därmed vår tillväxt och välfärd.

Folkpartiet står fast vid Alliansens energiöverenskommelse, som också riksdagen fattat beslut om. Överenskommelsen ger konsumenter och industri en trygg energiförsörjning, ekologisk hållbarhet och god konkurrenskraft. Kombinationen av satsning på förnyelsebar energi och en möjlighet till att förnya svensk kärnkraft är central för att säkra en koldioxidfri elproduktion. Visionen för energipolitiken bör vara en långsiktigt hållbar och klimatneutral energiförsörjning med högsta möjliga försörjningstrygghet och energisäkerhet.

Energiproduktion skapar nästan alltid någon form av miljöpåverkan. Fossila bränslen skadar klimatet och förorenar luften. Kärnkraft skapar farligt avfall som måste hanteras. Förnybar energi förbrukar inte resurser som tar slut, men vissa påverkar naturen och tär på den biologiska mångfalden. Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel. Det är av stor vikt att staten är neutral mellan energislagen. Den som förorenar klimatet ska betala för sig. Koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat utsläppshandelssystem inom EU är effektiva styrmedel och därmed centrala inslag i svensk klimatpolitik. Vattenkraften kan utvecklas genom effektivisering, inte genom ökad exploatering. Vattenkraftverken ska leva upp till dagens miljöregler, bland annat EU:s direktiv på området, och kraftverken ska så långt möjligt ta ett större miljöansvar.

Vi lever i en spännande tid där den tekniska utvecklingen på energiområdet går fort fram. Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, bland annat vindkraft, solenergi, biogas och vågkraft. Tekniska innovationer och produktutveckling liksom utvecklingen av tjänster och affärsmodeller är viktiga delar för att skapa ett långsiktigt hållbart energisystem. Kärnkraften är viktig för klimatneutral elproduktion. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige. Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall.

I decemberöverenskommelsen ingick att regeringen och allianspartierna skulle föra samtal om den framtida energipolitikens inriktning. Att regeringen bara några månader därefter ensidigt aviserar riktade skattehöjningar mot kärnkraften, vilket på ett avgörande sätt påverkar Vattenfalls bedömning att Ringhals 1 och Ringhals 2 om några år måste stängas av rent ekonomiska skäl, strider mot andan i decemberöverenskommelsen och ökar dessutom Sveriges beroende av fossilbaserad eller importerad baskraft under svåra vintrar eller i andra lägen då energibehovet är som störst.

Många är de länder som är avundsjuka på vår svenska energimix med stor andel vattenkraft och kärnkraft. Även i ett EU-perspektiv är vårt fossilberoende lågt. Så mycket som 80 procent av energitillförseln i EU kommer från fossila energikällor. Sverige kan därmed spela en roll som föregångsland avseende omställning från ett fossilberoende och kan också vara exportland för koldioxidfri el till vårt närområde.

Energifrågorna är i högsta grad gränsöverskridande och tjänar på ett starkare EU-samarbete. I tider av ökad konflikt i vårt närområde och där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Här kan Sverige spela en viktig roll i en integrerad europeisk energimarknad. Sverige måste delta aktivt i arbetet med EU-kommissionens förslag till energiunion.

15.22. Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Utgiftsområdet omfattar transportpolitik samt politiken för informationsområdet. Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Vi vill rusta och bygga ut väg- och järnvägsnätet.

En väl fungerande infrastruktur behövs för jobben, tillväxten och välfärden. Vi vill gynna klimatsmarta transporter. Idag har Sverige en stark position inom it-området, men många som bor i lands- och glesbygd har fortfarande inte tillgång till bredband. Folkpartiet vill fortsätta verka för bättre it-kapacitet såväl i städer som i glesbygd.

Folkpartiet och alliansregeringen satsade historiskt på infrastrukturen. Det var den mest ambitiösa plan för infrastruktur som någon regering antagit. Anslagen för drift och underhåll av järnvägen fördubblades jämfört med nivån under den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Folkpartiet vill rusta upp och bygga ut järnvägen och satsa på höghastighetståg. Ett robust järnvägssystem är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad och sparar på miljön. Vägtrafiken är viktig för att hela landet ska fungera, och även vägnätet behöver förstärkas. Vi driver på för att stimulera övergången till miljövänligare fordon med lägre utsläpp. Cykling bidrar till transporter i urbana miljöer utan koldioxidutsläpp och leder till minskat trafikbuller.

Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting, kommuner, byggbolag och andra privata intressen.

Alliansregeringens satsning Sverigebygget har haft som mål att åstadkomma fullt utbyggda banor för höghastighetståg mellan alla tre storstäder samt fortsatt utbyggd järnväg i norra Sverige. Vi välkomnar att det i vissa delar finns en samsyn mellan den nuvarande regeringen och Alliansen i dessa frågor, men oroas samtidigt över att regeringen inte delar vår helhetssyn på transportsystemet.

Folkpartiet vill pröva förutsättningarna för att bygga ytterligare en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark.

Sverige är beroende av en väl fungerande sjöfart. Folkpartiet och alliansregeringen initierade en maritim strategi med flera olika insatser för att stärka den svenska sjöfartsnärings konkurrenskraft.

Företag ska kunna verka i hela Sverige. De ska kunna hitta rätt kompetens och transportera sina varor och produkter. Det vore olyckligt för svensk tillväxt om Bromma flygplats läggs ner, särskilt då befintliga alternativ inte kan hantera en utvidgad kapacitet. Bromma flygplats är ett riksintresse som knyter samman en rad orter runt om i vårt land med Stockholm. Riksdagen har uppmanat regeringen att ta ställning och agera för att Bromma flygplats inte ska läggas ner. Riksdagen har också gett regeringen i uppdrag att bland annat ta fram en strategi för att stärka flygets konkurrenskraft. Därför är det mycket allvarligt att regeringen fortsätter att skapa osäkerhet kring framtiden för Bromma flygplats.

15.23. Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur,

landsbygd och jakt samt rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning.

Folkpartiet driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.

Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Jordbruksstödet, utom landsbygdsstödet, ska avvecklas så snart som möjligt liksom EU:s handelshinder mot omvärlden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt, och istället behövs ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald.

Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, bruksmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.

Folkpartiet anser att Sverige ska driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa. Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs måste skärpas.

Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.

Den svenska skogspolitikerna ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Avverkningsmetoder måste kunna variera utifrån miljöhänsyn. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara

den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.

15.24. Utgiftsområde 24: Näringsliv

Utgiftsområdet omfattar näringspolitik samt utrikeshandel och handels- och investeringsfrämjande åtgärder.

Folkpartiet anser att det måste kunna löna sig att driva företag och ta risker. Sverige ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och fungerande finansiella marknader. Steget att anställa sina första medarbetare ska inte vara onödigt stort.

Sverige behöver fler jobb. Fler jobb i växande företag betyder ökade skatteintäkter, vilket i sin tur finansierar den gemensamma välfärden. Jobben blir fler när företag startar och växer och när arbetsgivare vågar anställa. Fyra av fem jobb skapas av företag med under 50 anställda. Det är därför centralt att villkoren för företag och entreprenörer förbättras.

Folkpartiet har drivit på för förbättringar avseende företagsklimatet i form av sänkt bolagsskatt vilket gett bättre investeringsklimat. RUT- och ROT-avdragen har gjort svarta jobb vita och skapat utrymme för fler företag att växa och utvecklas. Regelbördan har minskat bland annat genom avskaffad revisionsplikt för små företag och förenklade redovisningsregler. Det har blivit billigare att anställa.

Idag utmanas dock svenska företag från flera håll. För det första av ökad konkurrens från entreprenörer och innovationer från hela världen. Detta är i grunden positivt då öppenhet och handel med världen är grunden för en välmående demokrati och marknadsekonomi.

Mer problematiskt är att svenska företag utmanas från politiskt håll i form av en rad höjda skatter och sämre investeringsklimat. Även förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig energiförsörjning utmanas liksom viktig infrastruktur. Denna osäkerhet är djupt olycklig för våra företag som behöver långsiktighet och tydlighet för att våga satsa och för att jobben ska bli fler.

Folkpartiet vill istället se långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv i Sverige. Många företagare upplever att regelverken fortfarande är krångliga och att administration tar för mycket tid. Det är därför viktigt att det arbete som sker för att göra det enklare att starta och driva företag i Sverige fortsatt drivs med kraft. Villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling måste ständigt förbättras och särskilt då för de små och medelstora företagen.

Om jobben ska bli fler måste Sverige fortsätta att vara öppet gentemot omvärlden, då exporten motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Ett exportberoende land som

Sverige bygger sitt välstånd genom öppenhet och handel. Samtidigt ställer detta krav på de svenska företagen att kunna möta konkurrensen på den globala marknaden. Det offentliga kan här bistå svenska företag i utlandet att bedriva en verksamhet som gynnar en hållbar utveckling och att agera som föredömen för andra företag i utlandet.

15.25. Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar tre olika anslag som syftar till att stärka kommunernas ekonomi, ersätta kommunerna enligt finansieringsprincipen eller bidra till kommunalekonomiska organisationer. Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Folkpartiet värnar möjligheten att upprätthålla den offentliga servicen i hela landet. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämningsystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.

Under den tidigare regeringen genomfördes en större omläggning av den kommunalekonomiska utjämnningen. För att minska inkomstutjämnings potentiellt negativa inverkan på tillväxten sänktes bland annat den inkomstutjämningsavgift som de kommuner och landsting som betalar in till systemet bidrar med. Det är centralt att detta nya system får ligga fast. Folkpartiet motsätter sig därför de förändringar på området som regeringen aviserat.

15.26. Utgiftsområde 26: Statsskuldsräntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Folkpartiet står bakom det gällande målet för statsskuldsförvaltningen som innebär att skulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och räntan på svenska statspapper. För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Det gör politiken inom området mycket nära kopplat till frågan om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket som närmare redogörs för i avsnitt 4.1 och avsnitt 5.

15.27. Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

Utgifterna inom utgiftsområde 27 utgörs av Sveriges betalningar till Europeiska kommissionen avseende EU-budgeten. Europeiska unionens allmänna budget upprättas inom en flerårig budgetram.

Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare. EU-samarbetet ger möjligheter att lösa gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Samtidigt värnar Folkpartiet den traditionella svenska linjen kring restriktiva årsbudgetar. Effektivitet och återhållsamhet ska utgöra viktiga element för Sverige i behandlingen av EU:s årsbudget. Vägledande bör vara principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning. Kostnaderna inom utgiftsområdet beräknas vara relativt fixa under de kommande budgetåren.

16. Appendix: Effekter på de offentliga finanserna av preciserade reformer

Reformer och finansiering (miljoner kronor)	2016	2017	2018	Kommentar
<i>Ett försvar som kan försvara Sverige</i>				
Höjda försvarsanslag*	1 765	2 725	3 725	RUT-pm dnr 2014:1507 och egna beräkningar
<i>Fortsatt fokus på kunskap i skolan</i>				
Stöd till utsatta skolor med ordningsproblem	50	100	100	Egna beräkningar
<i>Mer jämställdhet</i>				
Karriärtjänster	0	66	112	Egna beräkningar
<i>Fler äldre i arbete och mer välfärd för fler äldre</i>				
Höjt bostadstillägg för pensionärer	300	600	600	Prop. 2014/15:100 och egna beräkningar
Sänkt gräns för förhöjt jobbskatteavdrag	300	300	300	Egna beräkningar
Äldre-RUT	100	100	100	RUT-pm dnr 2015:585
Laga-mat-garanti	100	200	200	Egna beräkningar
<i>Övriga prioriterade insatser</i>				
Bättre villkor för utsatta barn	100	100	100	Egna beräkningar
Rena stränder	15	15	15	Egna beräkningar
Summa utgifter	2 730	4 206	5 252	
<i>Höjda klimat- och miljöskatter</i>				
Indexering av fordonsskatten	200	600	1 100	RUT-pm dnr 2015:538
Läckageskatt	0	290	290	Prop. 2014/15:1 och egna beräkningar
Minskad skattebefrielse för biodrivmedel	640	580	610	PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016

Begränsning av möjligheten att använda märkt olja i båtar	4	4	4	PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016
Förändrat undantag från skatteplikt för el	37	74	74	PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016 och egna beräkningar
Höjd skatt på naturgrus och bekämpningsmedel	11	11	11	PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016
<i>Reformer för en effektiv statsförvaltning</i>				
Fortsatt reducering av förvaltningsanslagens uppräkningsstakt	0	590	1330	Prop. 2014/15:1, prop. 2014/15:100 och egna beräkningar
Nedsatt rikthyra för myndigheter i Stockholms innerstad	68	111	179	RUT-pm dnr 2015:387
<i>Övrigt i enlighet med regeringens aviseringar</i>				
Höjd beskattning av sparande på investeringskonto m.m.	2 000	2 000	2 000	PM Vissa kapitalbeskattningsfrågor inför budgetpropositionen för 2016
Anpassning av investeraravdraget till kommissionens riktlinjer	17	17	17	PM Vissa kapitalbeskattningsfrågor inför budgetpropositionen för 2016
Beräkningsteknisk korrigerings av särskilda utgifter inom universitet och högskolor	389	612	835	Prop. 2014/15:100
Avskaffat flyttbidrag	50	50	50	Prop. 2014/15:100
Summa finansiering	3 416	4 939	6 500	
Effekt på finansiellt sparande (miljoner kronor)	+686	+733	+1 248	
<p>* Motsvarar Folkpartiets bud på 2 000, 3 000 respektive 4 000 miljoner kronor i försvarsförhandlingarna. Folkpartiet föreslår ingen höjd arbetsgivaravgift för unga och därmed föreligger inget behov av kompensation i denna del.</p>				

Jan Björklund (FP)

Erik Ullenhag (FP)

Emma Carlsson Löfdahl (FP)

Tina Ackefors (FP)

Christer Nylander (FP)